

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

بررسی و شناسایی فرصت‌های صادراتی ایران به لیبریا

شهریور ۱۴۰۴

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

عنوان:

بررسی و شناسایی فرصت‌های صادراتی ایران به لیبریا

مدیریت دیپلماسی اقتصادی و آینده‌پژوهی

تهیه‌کننده: ابراهیم رومینا

تاریخ انتشار: شهریور ۱۴۰۴

واژه‌های کلیدی: ساختار جمعیتی، تاریخ سیاسی، شبکه ارتباطی، پتانسیل‌های تجارت و سرمایه‌گذاری، موانع تجارت و کسب و کار، سیاست‌های تجاری در لیبریا

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

فهرست مطالب

۵	خلاصه مدیریتی
۷	۱. شناخت زمینه‌های کلی اقتصاد لیبریا
۱۱	۲. ساختار جمعیتی لیبریا
۱۵	۳. تاریخ سیاسی لیبریا
۱۷	۴. ساختار سیاسی لیبریا
۲۰	۵. شبکه ارتباطی لیبریا
۲۳	۶. جایگاه لیبریا در ساختارهای منطقه‌ای و جهانی
۲۵	۷. ساختار و وضعیت اقتصاد لیبریا
۳۷	۸. رقبا و سیاست‌های تجاری در لیبریا
۳۹	۹. روابط سیاسی و اقتصادی ایران و لیبریا
۴۸	۱۰. پتانسیل‌های تجارت و سرمایه‌گذاری در لیبریا برای تجار و سرمایه‌گذاران ایرانی
۵۲	۱۱. موانع تجارت و کسب و کار ایران با کشور لیبریا
۵۴	۱۲. مناطق مناسب جهت تجارت و سرمایه‌گذاری
۵۵	منابع

خلاصه مدیریتی

این گزارش با هدف تقویت تعاملات تجاری جمهوری اسلامی ایران با کشور لیبیا و شناسایی مسیرهای جدید برای افزایش صادرات و سرمایه‌گذاری تهیه شده است. لیبیا، کشوری در سواحل غربی آفریقا با جمعیتی بالغ بر ۵.۵ میلیون نفر، دارای موقعیت استراتژیک در اقیانوس اطلس است که دسترسی به مسیرهای مهم تجارت دریایی را فراهم می‌کند. اقتصاد این کشور که پس از سال‌ها جنگ داخلی در حال ترمیم است، به صادرات مواد خام مانند سنگ آهن، طلا، الماس و کائوچو وابسته است.

با این حال، نیاز شدید به واردات کالاهای مصرفی و صنعتی، بازاری مستعد برای توسعه روابط تجاری با ایران ایجاد می‌کند. فرصت‌های صادراتی و سرمایه‌گذاری برای ایران در لیبیا شامل کشت فراسرزمینی، صنایع تبدیلی کشاورزی و همچنین صادرات دارو، تجهیزات پزشکی، مصالح ساختمانی و خدمات فنی و مهندسی است. با این حال، تجارت با لیبیا با چالش‌هایی مانند نبود توافق‌نامه‌های تجاری دوجانبه، مشکلات لجستیکی و رقابت شدید روبرو است. برای غلبه بر این چالش‌ها، پیشنهادهایی مانند تشکیل کارگروه ویژه تجاری، انعقاد توافق‌نامه‌های دوجانبه و ترویج تهاثر کالا و استفاده از ارزهای محلی ارائه شده است. در مجموع، لیبیا تنها یک بازار کوچک نیست، بلکه می‌تواند با بهره‌گیری از موقعیت استراتژیک خود و عضویت در سازمان‌های منطقه‌ای، به عنوان دروازه‌ای راهبردی برای حضور در کل منطقه غرب آفریقا عمل کند. دلایل این امر عبارتند از:

- موقعیت جغرافیایی و دسترسی به اقیانوس اطلس: لیبیا با یک خط ساحلی طولانی و بندر آزاد مونروویا، می‌تواند به عنوان یک مرکز ترانزیت کالا برای دسترسی به کشورهای محصور در خشکی مانند مالی و بورکینافاسو عمل کند. این دسترسی لجستیکی، مزیت مهمی برای صادرات کالاها به کل منطقه است.

- عضویت در سازمان‌های منطقه‌ای: لیبیا عضو جامعه اقتصادی کشورهای غرب آفریقا (ECOWAS) است که دارای یک بازار منطقه‌ای با بیش از ۴۰۰ میلیون نفر جمعیت است. با ورود به بازار لیبیا، شرکت‌های ایرانی می‌توانند به بازارهای بزرگ‌تر در کشورهای همسایه دسترسی پیدا کنند.

- بازار هدف جذاب: با توجه به نیازهای لیبریا، خدمات فنی و مهندسی و مصالح ساختمانی ایران می‌توانند تقاضای بالایی داشته باشند. همچنین، پتانسیل بالای لیبریا در کشاورزی و صنایع تبدیلی فرصت‌های سرمایه‌گذاری پرسودی را برای ایران فراهم می‌کند.

با توجه به نیازهای بازار لیبریا و پتانسیل‌های تولیدی ایران، فرصت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری در بخش‌های زیر قابل توجه است:

۱. کشاورزی و صنایع تبدیلی: لیبریا با زمین‌های حاصلخیز و نیروی کار فراوان، بستر مناسبی برای کشت فراسرزمینی محصولات استراتژیک مانند سویا و پالم است. همچنین، سرمایه‌گذاری در فرآوری محصولات کشاورزی برای تولید محصولاتی مانند لاستیک از کائوچو یا روغن خوراکی از پالم، می‌تواند سودآور باشد.

۲. دارو و تجهیزات پزشکی: با توجه به وابستگی لیبریا به واردات محصولات دارویی، ایران می‌تواند با صادرات داروهای ارزان‌قیمت و باکیفیت و همچنین تجهیزات پزشکی، سهم قابل توجهی از این بازار را به دست آورد.

۳. خدمات فنی و مهندسی و مصالح ساختمانی: به دلیل نیاز لیبریا به بازسازی زیرساخت‌های تخریب‌شده، تقاضای بالایی برای مصالح ساختمانی مانند کاشی، سرامیک و سیمان وجود دارد. همچنین، شرکت‌های ایرانی می‌توانند در پروژه‌های عمرانی مانند ساخت جاده‌ها و اسکله‌ها فعالیت کنند.

۴. کالاهای مصرفی و محصولات پتروشیمی: بازار لیبریا نیازمند واردات گسترده کالاهای مصرفی مانند مواد غذایی (رب گوجه‌فرنگی و خرما) و همچنین محصولات پتروشیمی مانند قیر است. ایران با مزیت تولید مازاد در این حوزه‌ها، می‌تواند نیازهای این بازار را تأمین کند.

تجارت با لیبریا با چالش‌هایی مانند موانع تجاری (نبود توافقنامه‌های دوجانبه)، رقابت شدید با کشورهای دیگر و مشکلات لجستیکی و بوروکراسی روبرو است. برای غلبه بر این چالش‌ها، پیشنهادها زیر مطرح می‌شود:

- انعقاد توافقنامه‌های تجاری دوجانبه: این توافقنامه‌ها به کاهش تعرفه‌ها و تسهیل

- فرآیندهای تجاری کمک می‌کند.
- ترویج تهاثر کالا و استفاده از ارزش‌های محلی: این روش می‌تواند به حل مشکلات مربوط به انتقال ارز و تحریم‌ها کمک کند.
- سرمایه‌گذاری در مناطق استراتژیک: تمرکز بر شهرهایی مانند مونروویا (Monrovia) به دلیل مرکزیت اقتصادی و بندر آزاد، می‌تواند فرصت‌های بیشتری را فراهم کند.
- به طور خلاصه، لیبریا تنها یک بازار کوچک نیست، بلکه می‌تواند با بهره‌گیری از موقعیت استراتژیک خود و عضویت در سازمان‌های منطقه‌ای، نقطه ورود شرکت‌ها و محصولات ایرانی به یک بازار بزرگ‌تر در منطقه غرب آفریقا باشد.

۱. شناخت زمینه‌های کلی اقتصاد لیبریا

لیبریا^۱، کشوری در ساحل غربی قاره آفریقا است که از شمال غرب با سیرالئون، از شمال با گینه و از شرق با ساحل عاج هم‌مرز است (WorldAtlas, ۲۰۲۵). این کشور در جنوب و جنوب غربی با آب‌های اقیانوس اطلس محدود می‌شود که خط ساحلی آن حدود ۵۶۰ کیلومتر طول دارد و دسترسی مستقیم به مسیرهای مهم تجارت دریایی را فراهم می‌کند. موقعیت استراتژیک لیبریا در اقیانوس اطلس، آن را به یک مرکز مهم برای حمل‌ونقل دریایی و تجارت منطقه‌ای تبدیل کرده است. لیبریا توسط آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار آزادشده، تأسیس و مستعمره شد و همین پیشینه تاریخی، تأثیری عمیق بر فرهنگ و ساختار سیاسی آن گذاشته است (CIA World Factbook, ۲۰۲۴).

نقشه ۱: موقعیت لیبریا در آفریقا و خلیج گینه

Source: <http://www.ezilon.com/maps/africa>

مساحت کل لیبریا حدود ۱۱۱,۳۶۹ کیلومتر مربع است که از این میزان، حدود ۹۶,۳۲۰ کیلومتر مربع آن را خشکی و ۱۵,۰۴۹ کیلومتر مربع را منابع آبی تشکیل می‌دهد، (CIA World Factbook, ۲۰۲۴). لیبریا یکی از مرطوب‌ترین کشورهای جهان به شمار می‌رود و دارای منابع آبی داخلی مهمی است که شامل شبکه‌ای گسترده از رودخانه‌ها و دریاچه‌ها است. رودخانه کاوالا^۱ که مرز جنوب شرقی لیبریا و ساحل عاج را تشکیل می‌دهد، طولانی‌ترین رودخانه در این کشور است (GIS Geography, ۲۰۲۲). رودخانه‌های مهم دیگری مانند رودخانه سنت پل، رودخانه

1- Cavalla River

سنت جان و رودخانه سستوس در این کشور جریان دارند که همگی به اقیانوس اطلس می‌ریزند و نقش حیاتی در کشاورزی، تأمین آب و تولید برق‌آبی دارند (Ohio State University, ۲۰۱۴). دریاچه پیسو^۱ با مساحت ۱۰۳ کیلومتر مربع، بزرگترین دریاچه این کشور محسوب می‌شود که در غرب کشور و نزدیک به مرز سیرالئون قرار دارد (GIS Geography, ۲۰۲۲). لیبریا دارای منابع آبی داخلی مهمی است که شامل شبکه‌ای گسترده از رودخانه‌ها است. رودخانه‌هایی که در لیبریا جریان دارند، همگی به اقیانوس اطلس می‌ریزند. رودخانه سنت جان که از گینه سرچشمه می‌گیرد و از میان پایتخت، مونروویا می‌گذرد، رودخانه سنت جان که از بخش مرکزی کشور عبور می‌کند و رودخانه سستوس که در شرق جریان دارد (Ohio State University, ۲۰۱۴). این رودخانه‌ها برای حمل و نقل داخلی، کشاورزی و تولید برق‌آبی حیاتی هستند. مناطق ساحلی لیبریا دارای مرداب‌ها و تالاب‌های متعددی هستند که برای تنوع زیستی و اکوسیستم‌های محلی اهمیت زیادی دارند. این تالاب‌ها به عنوان زیستگاه پرندگان مهاجر و گونه‌های گیاهی و جانوری خاص عمل می‌کنند.

لیبریا یکی از پرباران‌ترین کشورهای جهان است که این امر موجب غنی بودن منابع آب زیرزمینی آن شده است. در فصل بارانی (از ماه می تا اکتبر)، بارندگی‌های شدید باعث پر شدن رودخانه‌ها، دریاچه‌ها و سفره‌های آب زیرزمینی می‌شود (World Bank, ۲۰۲۴). با این حال، با وجود فراوانی آب، دسترسی به آب آشامیدنی سالم و بهداشتی، به ویژه در مناطق روستایی، هنوز یک چالش بزرگ است و زیرساخت‌های لازم برای توزیع آب بهداشتی به طور کامل توسعه نیافته است.

توپوگرافی لیبریا از سه منطقه اصلی تشکیل شده که به موازات خط ساحلی کشیده شده‌اند. اولین منطقه، دشت ساحلی کم‌ارتفاع و مسطح است که در امتداد اقیانوس اطلس قرار دارد و شامل تالاب‌ها، مرداب‌های حرا و سواحل شنی است. این دشت به تدریج به فلات‌های مرتفع‌تری با ارتفاع متوسط ۹۰ متر تبدیل می‌شود (WorldAtlas, ۲۰۲۱). دومین منطقه، فلات‌های داخلی و تپه‌های پوشیده از جنگل است که بخش عمده‌ای از مساحت کشور را شامل می‌شود. در این فلات‌ها، زمین با شیبی ملایم به سوی ارتفاعات در مناطق شمالی پیش می‌رود. سومین منطقه، کوه‌های مرتفع در شمال و شمال غربی کشور است. بلندترین نقطه لیبریا کوه ووتوه با ارتفاع

۱۴۴۰ متر است که در رشته‌کوه‌های وولوگیزی در نزدیکی مرز گینه قرار دارد، (WorldAtlas) ۲۰۲۱ و سرچشمه بسیاری از رودخانه‌های کشور هستند.

نقشه ۲: توپوگرافی و دشت‌ها و ارتفاعات لیبیا

Source: <https://www.ezilon.com/maps/africa>

اقلیم لیبیا، همانند بسیاری از کشورهای آفریقای غربی، گرمسیری و با رطوبت و دمای بالا در طول سال است. میانگین دمای روزانه در مناطق ساحلی بین ۲۳ تا ۳۲ درجه سانتی‌گراد متغیر است، در حالی که مناطق داخلی به دلیل ارتفاع بیشتر کمی معتدل‌تر هستند (Responsible)

Travel, ۲۰۲۵). این کشور دو فصل متمایز دارد:

- فصل مرطوب و بارانی: از ماه می تا اکتبر که با بارندگی‌های شدید و سیلاب‌های فصلی همراه است و لیبیا را به یکی از پرباران‌ترین کشورهای جهان تبدیل کرده است (World Bank, ۲۰۲۴). میانگین بارندگی سالانه در برخی مناطق ساحلی می‌تواند به ۵,۰۰۰ میلی‌متر برسد (Responsible Travel, ۲۰۲۵).

- فصل خشک: از ماه نوامبر تا آوریل، که با وزش باد خشک هرمتان از صحرای بزرگ آفریقا همراه است. این باد، دمای هوا را افزایش می‌دهد و رطوبت را به شدت کاهش می‌دهد، و گرد و غبار را به همراه می‌آورد (Responsible Travel, ۲۰۲۵).

اقلیم لیبیا، همانند بسیاری از کشورهای آفریقای غربی، گرمسیری و با رطوبت و دمای بالا در طول سال است. میانگین دمای روزانه در مناطق ساحلی بین ۲۳ تا ۳۲ درجه سانتی‌گراد متغیر است، در حالی که مناطق داخلی به دلیل ارتفاع بیشتر معتدل‌تر هستند (Responsible Travel, ۲۰۲۵). این کشور دو فصل متمایز دارد که تحت تأثیر جریان‌های هوایی فصلی قرار می‌گیرند.

لیبیا دارای پوشش گیاهی بسیار غنی است. جنگل‌های بارانی استوایی که حدود ۴۰ درصد از جنگل‌های باقی‌مانده در غرب آفریقا را تشکیل می‌دهند، بخش عمده‌ای از مساحت کشور را پوشانده‌اند (Ohio State University, ۲۰۱۴). این جنگل‌ها، به همراه ساواناها و مناطق تالابی، زیستگاه گونه‌های جانوری و گیاهی متنوعی از جمله فیل، شامپانزه و گونه‌های در معرض خطر انقراض مانند اسب آبی کوتوله و میمون پوزه‌قلمی هستند (United Nations Environment Programme, ۲۰۲۴).

۲. ساختار جمعیتی لیبیا

لیبیا با جمعیتی در حدود ۵.۵ میلیون نفر در سال ۲۰۲۵، یکی از کشورهای با جمعیت متوسط در غرب آفریقا است (Worldometer, ۲۰۲۵). نرخ رشد سالانه جمعیت این کشور حدود ۵.۲ درصد است که این میزان بالاتر از میانگین جهانی (حدود ۱ درصد) است. این رشد بالا عمدتاً ناشی از نرخ بالای باروری (به‌طور متوسط ۳.۴ فرزند به ازای هر زن در سال ۲۰۲۳) و کاهش قابل توجه نرخ مرگ‌ومیر کودکان در دو دهه گذشته است (UNICEF, ۲۰۲۴).

این رشد جمعیت پیامدهای گسترده‌ای بر اقتصاد و جامعه لیبریا دارد. از یک سو، پتانسیل برای نیروی کار و بازار مصرف را افزایش می‌دهد، و از سوی دیگر، فشار مضاعفی بر زیرساخت‌ها، منابع طبیعی و بخش‌های بهداشت و آموزش وارد می‌کند.

میانگین سنی جمعیت لیبریا ۱۸ سال است که نشان‌دهنده یک جامعه بسیار جوان است (CIA World Factbook, ۲۰۲۴). ترکیب سنی جمعیت به این صورت است:

- کودکان و نوجوانان (۰ تا ۱۴ سال): حدود ۴۲ درصد

- جمعیت فعال اقتصادی (۱۵ تا ۶۴ سال): حدود ۵۵ درصد

- سالمندان (۶۵ سال به بالا): حدود ۲,۵ درصد (United Nations, ۲۰۲۴)

این داده‌ها نشان‌دهنده جمعیتی بسیار جوان با نرخ باروری بالا است. مزیت این ساختار جمعیتی، پتانسیل نیروی کار عظیم در آینده است که می‌تواند محرک رشد اقتصادی باشد. با این حال، این موضوع مستلزم سرمایه‌گذاری‌های گسترده در بخش‌های آموزش، بهداشت و خدمات پایه است تا این نسل جوان به نیروی انسانی ماهر و مولد تبدیل شود. جمعیت فعال اقتصادی (۱۵ تا ۶۴ سال) حدود ۵۵,۶ درصد از کل جمعیت را تشکیل می‌دهد که نسبت به کشورهای توسعه‌یافته پایین است و نشان‌دهنده نسبت وابستگی بالا است. به عبارت دیگر، جمعیت غیرفعال (کودکان، نوجوانان و سالمندان) نسبت قابل توجهی از جمعیت را تشکیل می‌دهند که باید توسط جمعیت فعال حمایت شوند. برای لیبریا، افزایش بهره‌وری و ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای این جمعیت فعال حیاتی است. آموزش فنی و حرفه‌ای و بهبود مهارت‌های نیروی کار برای استفاده بهینه از ظرفیت نیروی کار جوان اهمیت زیادی دارد.

سالمندان (۶۵ سال به بالا) حدود ۲,۵ درصد از جمعیت را تشکیل می‌دهند که نشان‌دهنده امید به زندگی نسبتاً کم است. این موضوع در حال حاضر فشار کمتری بر سیستم‌های تأمین اجتماعی و بهداشتی برای سالمندان ایجاد می‌کند. با این حال، با پیشرفت‌های بهداشتی و افزایش امید به زندگی، این سهم در سال‌های آینده می‌تواند افزایش یابد و نیازمند برنامه‌ریزی‌های بلندمدت برای مراقبت‌های سالمندی خواهد بود.

لیبریا از نظر قومی متنوع است و بیش از ۱۶ گروه قومی اصلی در آن زندگی می‌کنند که

همگی به خانواده زبانی نیجر-کنگو تعلق دارند (WorldAtlas, ۲۰۲۳). بزرگترین گروه‌های قومی شامل کیپله، کرون، باسسا و گیرو هستند. زبان رسمی کشور انگلیسی است که در دولت، تجارت، آموزش و مکاتبات رسمی استفاده می‌شود. با این حال، زبان‌های محلی متعددی مانند کیپله و باسسا نیز در مناطق مختلف رایج هستند (CIA World Factbook, ۲۰۲۴).

جمعیت لیبریا هنوز عمدتاً روستایی است، اما روند شهرنشینی شتاب گرفته است.

- جمعیت شهری: در حدود ۵۰ درصد در سال ۲۰۲۳

- جمعیت روستایی: حدود ۵۰ درصد (UNICEF, ۲۰۲۴)

این آمار نشان می‌دهد که لیبریا در حال گذار از یک جامعه کاملاً روستایی به سمت یک جامعه شهری است. عمده جمعیت شهری در پایتخت، مونروویا، متمرکز شده‌اند که مرکز اقتصادی و بندر اصلی کشور است. مهاجرت گسترده از روستاها به شهرها به دلیل جستجوی شغل، دسترسی به خدمات بهتر و فرصت‌های اقتصادی بیشتر، باعث رشد سریع جمعیت شهری شده است. این روند به معنای گسترش بازارهای جدید و افزایش تقاضا برای واردات کالاهای مصرفی است. با این حال، جمعیت روستایی که عمدتاً به کشاورزی معیشتی وابسته هستند، هنوز بخش مهمی از جامعه را تشکیل می‌دهند.

با اینکه لیبریا در حال گذار به یک جامعه شهری است، جمعیت آن هنوز به طور سنتی عمدتاً روستایی است. با این حال، روند شهرنشینی شتاب گرفته و این موضوع پیامدهای اقتصادی و اجتماعی مهمی دارد. مونروویا نه تنها پایتخت سیاسی، بلکه مرکز اقتصادی و بندر اصلی کشور نیز محسوب می‌شود. این شهر به عنوان قطب تجارت و صنعت، نقش کلیدی در اقتصاد لیبریا دارد و جذب‌کننده اصلی نیروی کار جوان است. سایر شهرهای مهم لیبریا شامل:

- گبارنگا^۱: در شمال مرکزی کشور

- کاکاتا^۲: در شرق مونروویا

- بوکانا^۳: بندر مهم دیگر در جنوب شرقی

1- Gbarnga

2- Kakata

3- Buchanan

رشد سریع جمعیت شهری به معنای گسترش بازارهای جدید و افزایش تقاضا برای کالاهای مصرفی است، که می‌تواند باعث رونق تجارت و واردات شود. با این حال، این رشد سریع فشار زیادی بر زیرساخت‌های شهری، مانند مسکن، حمل و نقل، آب و فاضلاب، و برق وارد می‌کند. مدیریت این چالش‌ها برای توسعه پایدار لیبریا حیاتی است. در مقابل، جمعیت روستایی همچنان بخش مهمی از جامعه را تشکیل می‌دهد و اقتصاد آنها عمدتاً بر پایه کشاورزی معیشتی است. افزایش بهره‌وری در بخش کشاورزی و ایجاد فرصت‌های شغلی در مناطق روستایی برای کاهش فشار بر شهرهای بزرگ و دستیابی به توسعه متعادل‌تر ضروری است.

لیبریا تعداد زیادی پناهنده، عمدتاً از کشورهای همسایه مانند ساحل عاج دارد (UNHCR, ۲۰۲۳). این پناهندگان به دلیل درگیری‌های داخلی در کشورهای خود به لیبریا پناه آورده‌اند. از طرف دیگر، با وجود میزبانی از پناهندگان، نرخ مهاجرت خالص لیبریا منفی است. این بدان معناست که تعداد افرادی که از لیبریا خارج می‌شوند، بیشتر از افرادی است که به این کشور وارد می‌شوند. بخش قابل توجهی از نیروی کار، به‌ویژه افراد تحصیل کرده و ماهر، برای یافتن فرصت‌های شغلی و اقتصادی بهتر به کشورهای دیگر، عمدتاً در غرب آفریقا، اروپا و آمریکای شمالی، مهاجرت می‌کنند. این پدیده که به عنوان فرار مغزها شناخته می‌شود، یکی از بزرگ‌ترین چالش‌ها برای توسعه پایدار لیبریا است. خروج نیروهای ماهر و متخصص، کمبود نیروی کار در بخش‌های حیاتی مانند بهداشت، آموزش و مهندسی را تشدید می‌کند و مانع از رشد اقتصادی بلندمدت می‌شود.

پدیده مهاجرت و پناهندگی تأثیرات دوگانه‌ای بر لیبریا دارد. از یک سو، ورود پناهندگان می‌تواند تنش‌هایی در زمینه دسترسی به منابع و اشتغال ایجاد کند، اما از سوی دیگر، جوامع پناهنده می‌توانند به عنوان یک نیروی کار و بازار مصرف جدید به اقتصاد محلی کمک کنند. در عین حال، مهاجرت نیروی کار لیبریایی به خارج از کشور، با وجود اینکه به صورت کوتاه‌مدت باعث کاهش فشار بیکاری می‌شود، در بلندمدت توانایی کشور برای رشد و نوآوری را تضعیف می‌کند. با این حال، کمک‌های ارسالی از سوی مهاجران لیبریایی به خانواده‌هایشان در داخل کشور به عنوان یک منبع مهم درآمد و حمایت مالی عمل می‌کند که به ثبات اقتصادی خانواده‌ها کمک می‌کند. مدیریت صحیح این چالش‌ها نیازمند همکاری‌های بین‌المللی و برنامه‌ریزی‌های دولتی برای ایجاد فرصت‌های شغلی و بهبود شرایط زندگی در داخل کشور است.

۳. تاریخ سیاسی لیبریا

تاریخ سیاسی لیبریا، مسیری پیچیده و پرفراز و نشیب دارد که از استعمار توسط آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار آزادشده آغاز شده و به دوره طولانی دیکتاتوری، جنگ‌های داخلی خونین و در نهایت، تلاش برای دموکراسی و صلح ختم می‌شود. ریشه‌های تاریخ سیاسی لیبریا به سال ۱۸۲۲ باز می‌گردد، زمانی که انجمن استعمار آمریکا، یک سازمان خصوصی آمریکایی، یک سکونتگاه را در این منطقه برای آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار آزادشده تأسیس کرد. هدف این انجمن، بازگرداندن این افراد به آفریقا بود، با این باور که آن‌ها در آمریکا هرگز به برابری دست نخواهند یافت. در سال ۱۸۴۷، این مهاجران که به «آمریکو-لیبرین» معروف شدند، جمهوری مستقل لیبریا را اعلام کردند و اولین رئیس‌جمهور آن، جوزف جنکینز رابرتز، یک آمریکایی آفریقایی‌تبار آزادشده، بود (Ministry of Foreign Affairs, ۲۰۲۴).

دولت لیبریا از ابتدا تحت سلطه گروه کوچکی از آمریکو-لیبرین‌ها قرار گرفت که ساختار سیاسی و اجتماعی خود را بر اساس مدل آمریکایی بنا کردند. آن‌ها خود را به عنوان یک طبقه حاکم بر بومیان لیبریا که اکثریت جمعیت را تشکیل می‌دادند، تثبیت کردند. این دوره با نابرابری‌های شدید اجتماعی، اقتصادی و سیاسی بین آمریکو-لیبرین‌ها و بومیان همراه بود. بومیان از حق رأی محروم بودند و اغلب با بیگاری و استثمار روبرو می‌شدند. این شکاف عمیق، زمینه را برای درگیری‌های آینده فراهم کرد.

در سال ۱۹۴۴، ویلیام وی. اس. توبمن^۱ به عنوان رئیس‌جمهور انتخاب شد و دوره‌ای از اصلاحات را آغاز کرد. او سیاست اصلاحات را برای ادغام بومیان در جامعه و اعطای حق رأی به آن‌ها را آغاز کرد، اما این اصلاحات بیشتر به نفع نخبگان بود. با این حال، توبمن به مدت ۲۷ سال در قدرت باقی ماند و با استفاده از حزب حاکم حزب ویگ واقعی^۲، یک سیستم دیکتاتوری تک‌حزبی را تثبیت کرد. پس از مرگ او در سال ۱۹۷۱، ویلیام تولبرت جانشین او شد، اما دوران حکومت او با نارضایتی‌های اقتصادی و اجتماعی همراه بود که به شورش‌های گسترده منجر شد.

در ۱۲ آوریل ۱۹۸۰، تاریخ سیاسی لیبریا به شکل خشونت‌آمیزی تغییر کرد. یک گروه از

1- William V. S. Tubman

2- True Whig Party (TWP)

سربازان بومی به رهبری ساموئل دو^۱، یک گروه‌بان ارتش، کودتا کردند، رئیس‌جمهور تولبرت را به قتل رساندند و به سلطه ۱۱۸ ساله آمریکو-لیبرین‌ها پایان دادند (Council on Foreign Relations, ۲۰۲۳). ساموئل دو اولین رهبر بومی لیبریا شد، اما حکومت او به یک دیکتاتوری استبدادی تبدیل شد. او با اتهامات فساد گسترده، سرکوب سیاسی و نقض حقوق بشر روبرو بود و این مساله منجر به ایجاد ناراضی‌های گسترده شد.

در سال ۱۹۸۹، چارلز مک آرتور گنکای تیلور^۲، یک مقام دولتی سابق در رژیم دو، با حمایت مالی لیبی، از ساحل عاج به لیبریا حمله کرد. این حمله آغازگر اولین جنگ داخلی لیبریا (۱۹۸۹-۱۹۹۷) بود. این جنگ که میلیون‌ها نفر را آواره و صدها هزار نفر را به قتل رساند، با دخالت نیروهای حافظ صلح منطقه‌ای ECOWAS در سال ۱۹۹۷ به پایان رسید و چارلز تیلور به عنوان رئیس‌جمهور انتخاب شد اما صلح پایدار نبود.

با ادامه تنش‌ها در لیبریا دومین جنگ داخلی ۱۹۹۹-۲۰۰۳ در پی شورش‌های گروه‌های مخالف رژیم تیلور آغاز شد. این جنگ حتی از جنگ اول نیز خونین‌تر بود و به دلیل استفاده از کودکان سرباز و جنایات جنگی گسترده مورد توجه جامعه جهانی قرار گرفت. با فشارهای بین‌المللی، چارلز تیلور در سال ۲۰۰۳ از قدرت کناره‌گیری کرد و به نیجریه گریخت و در سال ۲۰۰۶ به دادگاه بین‌المللی جنایات جنگی در سیرالئون تحویل داده شد (United Nations, ۲۰۲۲).

پس از پایان جنگ، یک دولت موقت تشکیل شد و در سال ۲۰۰۵، الن جانسون سیرلیف^۳ (اولین زن رئیس‌جمهور در آفریقا) به عنوان رئیس‌جمهوری لیبریا انتخاب شد. او برای دو دوره در قدرت باقی ماند و در سال ۲۰۱۱ جایزه صلح نوبل را به دلیل تلاش‌هایش برای صلح و توسعه دریافت کرد. دوران ریاست‌جمهوری او با چالش‌های بزرگی مانند بازسازی زیرساخت‌های ویران‌شده، مبارزه با فساد و ترمیم شکاف‌های اجتماعی همراه بود. در سال ۲۰۱۸، جورج وه‌آ^۴، ستاره سابق فوتبال جهان، با رأی مردم به عنوان رئیس‌جمهور انتخاب شد.

با این حال، لیبریا هنوز با چالش‌های بزرگی روبروست: فساد دولتی، بیکاری بالا و فقر

1- Samuel Doe

2- Charles McArthur Ghankay Taylor

3- Ellen Johnson Sirleaf

4- George Weah

گسترده. میراث جنگ‌های داخلی همچنان سنگین است و نیاز به سرمایه‌گذاری‌های عظیم در آموزش، بهداشت و زیرساخت‌ها احساس می‌شود. با این حال، برگزاری انتخابات آزاد و انتقال صلح‌آمیز قدرت، نشان‌دهنده تعهد لیبریا به دموکراسی و صلح پس از دهه‌ها خشونت است. این کشور در حال حاضر تلاش می‌کند تا با تکیه بر منابع طبیعی و با کمک‌های بین‌المللی، مسیر توسعه را با ثبات و آرامش طی کند.

۴. ساختار سیاسی لیبریا

ساختار سیاسی لیبریا، منعکس‌کننده میراث پیچیده‌ای از استعمار توسط آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار آزادشده، دوران جنگ داخلی و تلاش‌های مداوم برای دموکراسی و صلح است. این کشور در طول تاریخ خود، از یک دولت تک‌حزبی و دیکتاتوری به سمت یک نظام چندحزبی و دموکراتیک در حرکت بوده است.

پیش از استقلال، سرزمین امروزی لیبریا متشکل از جوامع قبیله‌ای و گروه‌های قومی بود که هر کدام دارای ساختارهای سیاسی محلی خود بودند. با تأسیس لیبریا در سال ۱۸۴۷ توسط آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار آزادشده، یک طبقه حاکم جدید به نام آمریکو-لیبرین‌ها ظهور کرد (Adebajo, ۲۰۰۲). این گروه برای بیش از یک قرن، با ایجاد یک نظام حکومتی متمرکز و تک‌حزبی، قدرت سیاسی را در انحصار خود درآورد. حزب ویگ واقعی به مدت طولانی تنها حزب حاکم بود و بومیان لیبریا از حق رأی و مشارکت در قدرت محروم بودند. این انحصار قدرت، نابرابری‌های عمیقی ایجاد کرد که در نهایت منجر به کودتای نظامی سال ۱۹۸۰ توسط ساموئل دو شد و دوره‌ای از دیکتاتوری نظامی و سپس جنگ‌های داخلی خونین را آغاز کرد (Ciment, ۲۰۱۳).

لیبریا بر اساس قانون اساسی مصوب ۱۹۸۶، یک جمهوری ریاست‌جمهوری با نظام چندحزبی است. حکومت آن بر اساس اصل تفکیک قوا به سه شاخه اصلی زیر تقسیم می‌شود (Constitution of Liberia, ۱۹۸۶):

۱. قوه مجریه: رئیس‌جمهور، رئیس کشور و دولت است و اختیارات گسترده‌ای در سیاست داخلی و خارجی، انتصاب مقامات ارشد و سیاست‌گذاری‌های کلان اقتصادی دارد. رئیس‌جمهور با رأی مستقیم مردم برای یک دوره شش‌ساله انتخاب می‌شود و می‌تواند

برای یک دوره دیگر نیز مجدداً انتخاب شود.

۲. قوه مقننه: شامل یک پارلمان دو مجلسی است: ۱. مجلس نمایندگان که شامل ۷۳ عضو است که با رأی مستقیم مردم برای یک دوره شش‌ساله انتخاب می‌شوند و ۲. مجلس سنا که دارای ۳۰ عضو است که با رأی مستقیم مردم برای یک دوره نه ساله انتخاب می‌شوند.

۳. قوه قضائیه: شامل دیوان عالی، دادگاه‌های محلی و محاکم صلح است. دیوان عالی بالاترین نهاد قضایی است. قوه قضائیه، با وجود چالش‌ها، طبق قانون اساسی مستقل است، هرچند فساد و ضعف نهادی همچنان از مشکلات جدی آن محسوب می‌شود.

لیبریا به ۱۵ شهرستان^۱ تقسیم می‌شود که هر یک توسط یک سرپرست^۲ منصوب شده از سوی رئیس‌جمهور اداره می‌شود. این شهرستان‌ها نیز به بخش‌های کوچکتر تقسیم می‌شوند. جمعیت هر شهرستان در جدول زیر آمده است:

جدول ۱: شهرستان‌های لیبریا همراه با جمعیت آنها در ۲۰۲۲

شهرستان	جمعیت (۲۰۲۲)
مونترادو (Montserrado)	۱,۹۲۰,۹۱۴
نیمبا (Nimba)	۶۲۱,۸۴۱
بونگ (Bong)	۴۶۷,۵۰۲
لوف (Lofa)	۳۶۷,۳۷۶
مارگیبی (Margibi)	۳۰۴,۹۴۶
گراندا باسا (Grand Bassa)	۲۹۳,۵۵۷
گراندا گده (Grand Gedeh)	۲۱۶,۶۹۲
گراندا کیپ مانت (Grand Cape Mount)	۱۷۸,۷۹۸
مریلند (Maryland)	۱۷۲,۲۰۲
سینو (Sinoe)	۱۵۰,۳۵۸
بومی (Bomi)	۱۳۳,۶۶۸
ریور گی (River Gee)	۱۲۴,۶۵۳

1- Counties

2- Superintendent

شهرستان	جمعیت (۲۰۲۲)
گراند کرو (Grand Kru)	۱۰۹,۳۴۲
گبارپولو (Gbarpolu)	۹۵,۹۹۵
ریور سس (River Cess)	۹۰,۷۷۷

Liberia Institute of Statistics and Geo-Information Services (LISGIS). (۲۰۲۳)

پس از جنگ داخلی، رقابت‌های سیاسی شدت گرفت و زمینه شکل‌گیری یک نظام چندحزبی در لیبریا شد. از مهم‌ترین احزاب می‌توان به حزب کنگره برای تغییر دموکراتیک (CDC)، حزب اتحاد و حزب آزادی اشاره کرد. با وجود گذار به نظام چندحزبی، سیاست در لیبریا همچنان تحت تأثیر شخصیت‌ها و ائتلاف‌های سیاسی قرار دارد و نهادهای دموکراتیک هنوز به طور کامل تثبیت نشده‌اند.

درآمدهای دولت لیبریا از سه منبع اصلی تأمین می‌شود:

۱. درآمدهای داخلی (مالیات):

- مالیات بر ارزش افزوده (VAT) نرخ استاندارد آن ۱۵ درصد است.

- مالیات بر درآمد شرکت‌ها: نرخ استاندارد ۲۵ درصد است.

- مالیات بر درآمد افراد: دارای نرخ تصاعدی است.

۲. منابع حاصل از بهره‌برداری از منابع طبیعی: لیبریا دارای منابع غنی سنگ آهن، طلا، الماس و کائوچو است. درآمدهای حاصل از بهره‌برداری از این منابع از طریق حق الامتیاز و مالیات تأمین می‌شود.

۳. وام‌ها و کمک‌های خارجی: دولت لیبریا برای بازسازی پس از جنگ و توسعه زیرساخت‌ها، به شدت به کمک‌های خارجی و وام از نهادهایی مانند بانک جهانی، بانک توسعه آفریقا و صندوق بین‌المللی پول وابسته است. این منابع برای پروژه‌های جاده‌ای، بهداشت و آموزش استفاده می‌شود (World Bank, ۲۰۲۴; International Monetary Fund, ۲۰۲۴).

۵. شبکه ارتباطی لیبریا

شبکه ارتباطی لیبریا به عنوان یک عامل حیاتی برای رشد اقتصادی و اتصال مناطق داخلی به بازارهای جهانی عمل می‌کند. با توجه به موقعیت جغرافیایی این کشور در ساحل اقیانوس اطلس، شبکه ارتباطی لیبریا عمدتاً بر دسترسی به بنادر اصلی، به ویژه بندر مونروویا، متمرکز شده است. شبکه راه‌های زمینی لیبریا شامل جاده‌های اصلی و فرعی است. با این حال، بسیاری از این جاده‌ها، به ویژه در مناطق روستایی، در شرایط نامناسبی قرار دارند و اغلب در طول فصل بارانی غیرقابل استفاده می‌شوند. دولت لیبریا با استفاده از کمک‌های بین‌المللی، پروژه‌هایی را برای بازسازی و نوسازی جاده‌های اصلی در دست اجرا دارد. سیستم طبقه‌بندی راه‌های زمینی در لیبریا به شرح زیر است:

- جاده‌های شریانی: این جاده‌ها، پایتخت (مونروویا) را به مراکز استان‌ها و شهرهای بزرگ متصل می‌کنند.
- جاده‌های منطقه‌ای: این جاده‌ها، مراکز شهرستان‌ها را به یکدیگر متصل می‌سازند.
- جاده‌های فرعی: دسترسی به مناطق روستایی و تولیدی را فراهم می‌کنند و به شبکه اصلی متصل می‌شوند (Digital Logistics Capacity Assessments, n.d).

لیبریا دارای چند فرودگاه است که مهمترین آنها فرودگاه بین‌المللی رابرتس^۱ در نزدیکی مونروویا است. این فرودگاه اصلی‌ترین دروازه هوایی کشور برای سفرهای بین‌المللی و داخلی است و نقش مهمی در تسهیل تجارت و گردشگری در این کشور دارد. شبکه ارتباطی لیبریا با وجود چالش‌های مربوط به زیرساخت‌های ضعیف و آسیب‌های ناشی از جنگ‌های داخلی، در حال توسعه است. بهبود این شبکه برای اتصال بهتر مناطق روستایی به بازارهای شهری و جهانی، افزایش تجارت منطقه‌ای و جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی ضروری است. بر اساس آمار موجود در سال ۲۰۲۴، طول شبکه راه‌های زمینی لیبریا به شرح زیر است:

جدول ۲: انواع شبکه ارتباطی زمینی لیبریا و طول آنها

نوع راه	طول (کیلومتر)
راه‌های آسفالته	۶۵۷ - ۱,۱۴۰
راه‌های غیر آسفالته	۹,۹۴۳ - ۱۱,۸۶۰
کل شبکه جاده‌ای	۱۰,۶۰۰ - ۱۳,۰۰۰

(The World Bank, ۲۰۱۸)

بندر مونروویا نه تنها دروازه اصلی واردات و صادرات برای لیبریا است، بلکه به عنوان یک بندر ترانزیتی برای کشورهای همسایه نیز عمل می‌کند. علاوه بر این، بنادر دیگری مانند بوکانان، گراند سستوس و هارپر نیز در تجارت دریایی و منطقه‌ای فعال هستند. شبکه ارتباطی لیبریا نشان‌دهنده تمرکز بر محورهای اصلی شمالی-جنوبی است. این محورها از پایتخت، مونروویا، به سمت مناطق داخلی کشور و مرزهای همسایه امتداد یافته و نشان می‌دهد که شبکه حمل‌ونقل، بیشتر برای اتصال مناطق داخلی به پایتخت و دسترسی به دریا طراحی شده و کمتر به عنوان یک کریدور ترانزیتی برای کشورهای محصور در خشکی عمل می‌کند. این شبکه ارتباطی حول مونروویا، پایتخت و بزرگترین بندر کشور شکل گرفته است. این شهر به عنوان قطب اصلی، تمامی مسیرهای شریانی را به خود متصل می‌کند. از مونروویا، چندین جاده اصلی به سمت مناطق داخلی کشور کشیده شده‌اند:

- جاده به سمت شمال و شمال شرق: این مسیر از مونروویا آغاز شده و به سمت شهرهای مهمی مانند توبمانبورگ^۱، گبارنگا^۲ و یکپا^۳ در نزدیکی مرز گینه امتداد می‌یابد. این محور برای دسترسی به مناطق کشاورزی و معادن داخلی حیاتی است.
- جاده به سمت جنوب شرق: این مسیر از مونروویا به سمت شهرهای ساحلی مانند بوکانان^۴، ریورسس^۵ و هارپر^۶ کشیده شده است. این محور ارتباط مناطق ساحلی و بنادر کوچک‌تر را با پایتخت فراهم می‌کند.

1- Tubmanburg

2- Gbarnga

3- Yekepa

4- Buchanan

5- Rivercess

6- Harper

نقشه ۳: شبکه ارتباطی کشور لیبیا در غرب آفریقا

Source: <https://www.ezilon.com/maps/africa>

تراکم شبکه جاده‌ای در نزدیکی مونروویا و شهرهای بزرگ مانند بوکانان، گبارنگا و هارپر بالاتر است. با این حال، در مناطق داخلی و دورافتاده‌تر، شبکه جاده‌ای بسیار محدود و پراکنده است. این امر نشان‌دهنده کیفیت نامناسب زیرساخت‌ها در مناطق روستایی است که به دلیل جنگ‌های داخلی و کمبود سرمایه‌گذاری به شدت آسیب دیده‌اند. بسیاری از جاده‌ها در این مناطق خاکی هستند و در فصل بارانی غیرقابل استفاده می‌شوند، که این موضوع مانعی بزرگ برای توسعه اقتصادی و دسترسی به خدمات اساسی است.

همچنین مسیرهای خطوط راه‌آهن نشان می‌دهد که به طور خاص برای حمل‌ونقل مواد معدنی مانند سنگ‌آهن طراحی شده‌اند. خط راه‌آهن یکپا-بوکانان، یک نمونه بارز از این زیرساخت‌ها است. این خط، معادن سنگ‌آهن در شمال شرق (یکپا) را به بندر بوکانان در ساحل متصل می‌کند تا صادرات مواد معدنی تسهیل شود. این نشان می‌دهد که شبکه ریلی لیبیا بیشتر یک شبکه حمل‌ونقل اختصاصی برای صنعت معدن بوده و یک شبکه عمومی برای مسافر و بار محسوب نمی‌شود.

با توجه به مرزهای لیبیا با کشورهای همسایه (سیرالئون، گینه و ساحل عاج)، چندین جاده به سمت گذرگاه‌های مرزی امتداد می‌یابند، اما این مسیرها کریدورهای مناسبی برای کشورهای مورد اشاره برای دسترسی مناسب به دریا نیستند و نقش حیاتی را ندارند و لذا نقش ترانزیتی لیبیا در منطقه غرب آفریقا ضعیف است. شبکه ارتباطی لیبیا بیشتر بر اتصال داخلی و صادرات مواد خام تمرکز دارد. بهبود این شبکه برای توسعه اقتصادی کشور، کاهش فقر و افزایش تجارت محلی و منطقه‌ای حیاتی است.

۶. جایگاه لیبیا در ساختارهای منطقه‌ای و جهانی

لیبیا به دلیل موقعیت جغرافیایی خود در ساحل اقیانوس اطلس، به عنوان یک دروازه تجاری مهم برای کشورهای غرب آفریقا عمل می‌کند. عضویت این کشور در سازمان‌های منطقه‌ای و قاره‌ای، نقش مهمی در فرآیندهای همگرایی و توسعه اقتصادی منطقه ایفا می‌کند.

لیبیا عمده‌تأ بر همکاری‌های منطقه‌ای در بلوک غرب آفریقا متمرکز است. در جدول زیر، فهرست سازمان‌ها و توافقنامه‌های اقتصادی مرتبط با لیبیا ارائه شده است:

جدول ۳: عضویت لیبریا در سازمان های منطقه‌ای و جهانی

نام سازمان / پیمان	نوع / سطح	حوزه فعالیت	سال عضویت	مزایا و نقش برای لیبریا
جامعه اقتصادی کشورهای غرب آفریقا (ECOWAS)	منطقه‌ای	همکاری‌های اقتصادی، سیاسی، امنیتی و نظامی؛ تسهیل تجارت و حرکت آزاد افراد و کالاها	۱۹۷۵	دسترسی به یک بازار بزرگ با جمعیتی بیش از ۳۴۰ میلیون نفر؛ همکاری در حفظ صلح و امنیت منطقه؛ جذب سرمایه‌گذاری‌های منطقه‌ای.
منطقه تجارت آزاد قاره آفریقا (AfCFTA)	قاره‌ای	ایجاد بازار واحد در سراسر آفریقا برای کالا و خدمات؛ حذف تدریجی تعرفه‌ها و موانع تجاری	۲۰۱۹	دسترسی به بازار ۳.۱ میلیارد نفری قاره؛ فرصت تبدیل شدن به یک هاب تولیدی و لجستیکی در آفریقا با بهره‌گیری از بنادر خود.
بانک جهانی	بین‌المللی	تأمین مالی پروژه‌های توسعه‌ای و زیربنایی	۱۹۶۲	دریافت وام و کمک‌های فنی برای پروژه‌های حیاتی مانند بازسازی زیرساخت‌ها، توسعه بنادر، بهداشت و آموزش.
صندوق بین‌المللی پول (IMF)	بین‌المللی	ثبات اقتصاد کلان، ارائه وام‌های حمایتی، مشاوره سیاست‌گذاری مالی	۱۹۶۲	حمایت در مدیریت اقتصاد کلان، حفظ ثبات ارزی و اجرای اصلاحات ساختاری برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی.
سازمان تجارت جهانی (WTO)	بین‌المللی	تنظیم قوانین تجارت جهانی، حل و فصل اختلافات تجاری	۲۰۰۷	تضمین دسترسی به بازارهای جهانی تحت یک چارچوب قانونی مشخص؛ دفاع از منافع تجاری کشور در سطح بین‌المللی.

(World Bank, ۲۰۲۴; ECOWAS, ۲۰۲۵; AfCFTA Secretariat, ۲۰۲۵; IMF, ۲۰۲۴; WTO, ۲۰۲۵)

جایگاه لیبریا در ساختارهای منطقه‌ای ویژه است. این کشور با تمرکز بر عضویت خود در ECOWAS، به دنبال ادغام اقتصادی و سیاسی در بلوک غرب آفریقا است. ECOWAS یک اتحادیه اقتصادی و سیاسی پویا است که شامل کشورهای مهمی مانند نیجریه، غنا و ساحل عاج می‌شود و همکاری‌های امنیتی و سیاسی آن، به حفظ ثبات در منطقه کمک می‌کند. عضویت در ECOWAS به لیبریا این امکان را می‌دهد که از فرصت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری در منطقه بهره‌مند شود. این کشور می‌تواند کالاهای تولیدی خود را بدون تعرفه به بازارهای بزرگ غرب آفریقا صادر کند و همزمان با اجرای پروژه‌های زیربنایی، به عنوان یک دروازه ترانزیتی برای برخی از کشورهای محصور در خشکی مانند مالی یا بورکینافاسو عمل کند.

عضویت در AfCFTA این پتانسیل را چند برابر می‌کند و به لیبریا فرصت می‌دهد تا از موقعیت و زیرساخت‌های خود برای تبدیل شدن به یک مرکز لجستیکی و توزیع در سطح

قاره بهره‌برداری کند. نهادهایی مانند بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول نیز با تأمین مالی پروژه‌های زیربنایی و حمایت از ثبات اقتصادی، نقش کلیدی در تحقق این چشم‌انداز دارند. برای بهره‌برداری کامل از این فرصت‌ها، لیبریا بر موارد زیر تمرکز کرده است:

- بازسازی و توسعه زیرساخت‌های کلیدی: به‌ویژه بازسازی جاده‌ها و توسعه ظرفیت بنادر.
- افزایش ظرفیت تولید و صادرات: حرکت از صادرات مواد خام به سمت کالاهای با ارزش افزوده بالاتر برای رقابت در بازارهای منطقه‌ای.
- هماهنگ‌سازی قوانین و ساده‌سازی فرآیندهای گمرکی: کاهش بروکراسی در مرزها و بنادر برای تقویت جایگاه خود به عنوان یک هاب تجاری کارآمد.

۷. ساختار و وضعیت اقتصاد لیبریا

پس از جنگ جهانی دوم، اقتصاد لیبریا عمدتاً بر پایه صادرات مواد خام و سرمایه‌گذاری خارجی، به‌ویژه از سوی ایالات متحده، استوار بود. در این دوره، لیبریا تحت رهبری ویلیام تابمن به ثبات سیاسی و رشد اقتصادی قابل توجهی دست یافت. با این حال، این رشد بر اساس ساختاری شکننده بنا شده بود که در نهایت با وقوع جنگ‌های داخلی از هم فرو پاشید.

دوران ریاست‌جمهوری ویلیام تابمن (۱۹۴۴-۱۹۷۱) نقطه عطفی در تاریخ اقتصادی لیبریا بود. او سیاست «درهای باز» را اجرا کرد که هدف آن جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بود. این سیاست باعث شد شرکت‌های آمریکایی و اروپایی به طور گسترده در بخش‌های کلیدی اقتصاد لیبریا سرمایه‌گذاری کنند.

صنعت کائوچو، به ویژه با فعالیت شرکت بزرگ آمریکایی فایراستون، به ستون فقرات اقتصاد لیبریا تبدیل شد. لیبریا در مقطعی بزرگترین تولیدکننده و صادرکننده کائوچو در جهان بود. همچنین با کشف و استخراج معادن غنی سنگ آهن، این ماده معدنی به یکی از مهمترین اقلام صادراتی کشور تبدیل شد. شرکت‌های آمریکایی و اروپایی مانند لامکو در این بخش فعالیت گسترده‌ای داشتند.

سیاست‌های تابمن به رشد اقتصادی چشمگیری منجر شد، اما این رشد نابرابری فزاینده‌ای را نیز به دنبال داشت. سود حاصل از صادرات مواد خام عمدتاً به جیب طبقه حاکم و نخبگان

مهاجر آمریکایی-لیبرایی می‌رفت، در حالی که اکثریت جمعیت بومی از منافع آن بهره‌چندانی نمی‌بردند. این نابرابری در نهایت به نارضایتی‌های اجتماعی دامن زد که یکی از عوامل اصلی وقوع جنگ‌های داخلی در دهه‌های بعد بود. با آغاز جنگ‌های داخلی (۱۹۸۹-۲۰۰۳)، اقتصاد لیبریا تقریباً به طور کامل فروپاشید. زیرساخت‌های حیاتی مانند بنادر و راه‌ها تخریب شدند، سرمایه‌گذاری‌های خارجی متوقف و فعالیت‌های اقتصادی به شدت مختل شد. این دوره، لیبریا را به کشوری ورشکسته تبدیل کرد که برای بقا به کمک‌های بین‌المللی وابسته بود. تنش‌ها و جنگ‌های داخلی در این دوره پیامدهای زیر را در پی داشت:

- از بین رفتن زیرساخت‌ها: درگیری‌ها به تخریب گسترده زیرساخت‌های حمل و نقل و ارتباطات منجر شد، که بازسازی آن‌ها سال‌ها زمان برد.
- رکود در صنایع کلیدی: استخراج سنگ آهن و تولید کائوچو بدلیل ناامنی و فقدان تأسیسات متوقف شد.
- افزایش بدهی خارجی: دوران دیکتاتوری و جنگ‌های داخلی، بدهی‌های سنگین خارجی برای کشور در پی داشت.

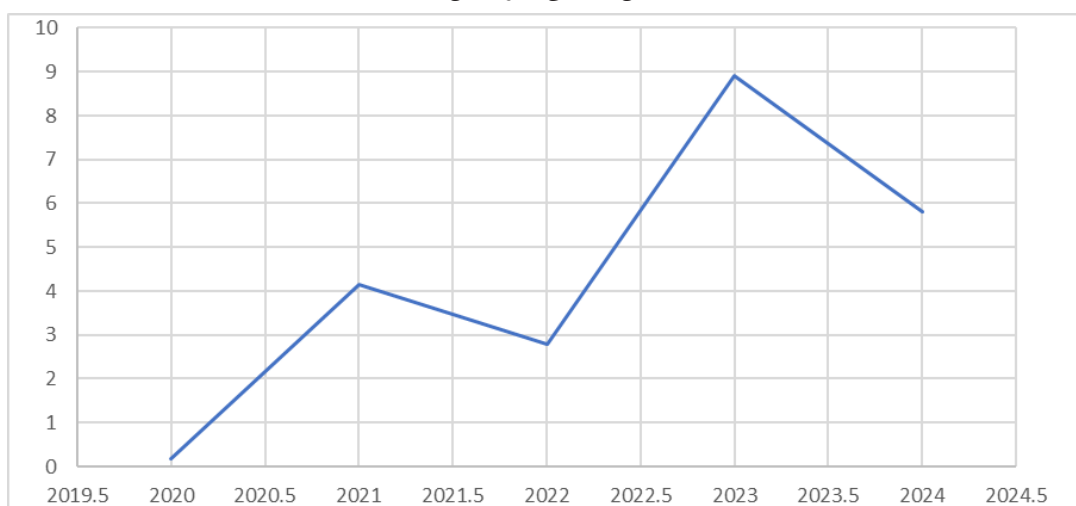
در مجموع، تکیه‌گاه اقتصادی لیبریا پس از جنگ جهانی دوم، بر پایه‌های شکننده‌ای از تک‌محصولی بودن اقتصاد، وابستگی به سرمایه‌گذاری خارجی و نابرابری شدید داخلی بنا شده بود که با وقوع جنگ‌های داخلی به طور کامل از بین رفت و کشور را در مسیر بازسازی اقتصادی طولانی و دشوار قرار داد.

پس از پایان جنگ‌های داخلی در سال ۲۰۰۳، اقتصاد لیبریا به تدریج شروع به احیا کرد. در این دوره اقتصاد لیبریا به شدت به کمک‌های مالی و فنی بین‌المللی وابسته بود. سازمان‌های بین‌المللی و کشورهای اهداکننده، کمک‌های زیادی برای بازسازی زیرساخت‌های تخریب‌شده مانند جاده‌ها، بنادر و تأسیسات برق ارائه کردند. این کمک‌ها زمینه را برای بازگشت سرمایه‌گذاران و آغاز فعالیت‌های اقتصادی فراهم کرد. با برقراری ثبات نسبی، صنایع استخراجی لیبریا، به ویژه سنگ آهن، کائوچو و الوار، دوباره فعال شدند. شرکت‌های خارجی به لیبریا بازگشتند و سرمایه‌گذاری‌های جدیدی در بخش معدن انجام دادند. این امر به افزایش قابل توجه درآمدهای صادراتی و رشد اقتصادی کشور کمک کرد. لیبریا پیش از جنگ یکی

از بزرگترین صادرکنندگان سنگ آهن بود و با احیای معادن، این صنعت دوباره به یکی از ستون‌های اصلی اقتصاد تبدیل شد. همچنین صنعت کائوچو، که قبلاً توسط شرکت‌هایی مانند فایراستون اداره می‌شد، دوباره رونق گرفت و یکی از منابع اصلی درآمدزایی برای کشور شد. اقتصاد لیبریا پس از پایان جنگ‌های داخلی طولانی‌مدت، در یک مسیر بازیابی و رشد قرار گرفته است، اما همچنان با چالش‌های ساختاری و نهادی زیادی روبرو است. این کشور که در دسته‌ی کشورهای با درآمد پایین قرار دارد، با تکیه بر منابع طبیعی غنی و کمک‌های بین‌المللی، تلاش می‌کند تا اقتصاد خود را بازسازی و متنوع سازد. رشد تولید ناخالص داخلی عمدتاً ناشی از بخش‌های معدن (به‌ویژه سنگ‌آهن)، کشاورزی (به‌ویژه کائوچو) و خدمات بوده است (African Development Bank, ۲۰۲۴). با این حال، شکنندگی اقتصاد در برابر شوک‌های خارجی، وابستگی شدید به واردات و زیرساخت‌های ضعیف، موانع اصلی در مسیر رشد پایدار هستند.

نمودار زیر روند تولید ناخالص داخلی لیبریا را از سال ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۴ نشان می‌دهد. این داده‌ها منعکس‌کننده تلاش‌های این کشور برای بازیابی اقتصادی پس از همه‌گیری کرونا و سایر بحران‌ها هستند.

نمودار ۱: رشد تولید ناخالص داخلی لیبریا بین سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۴

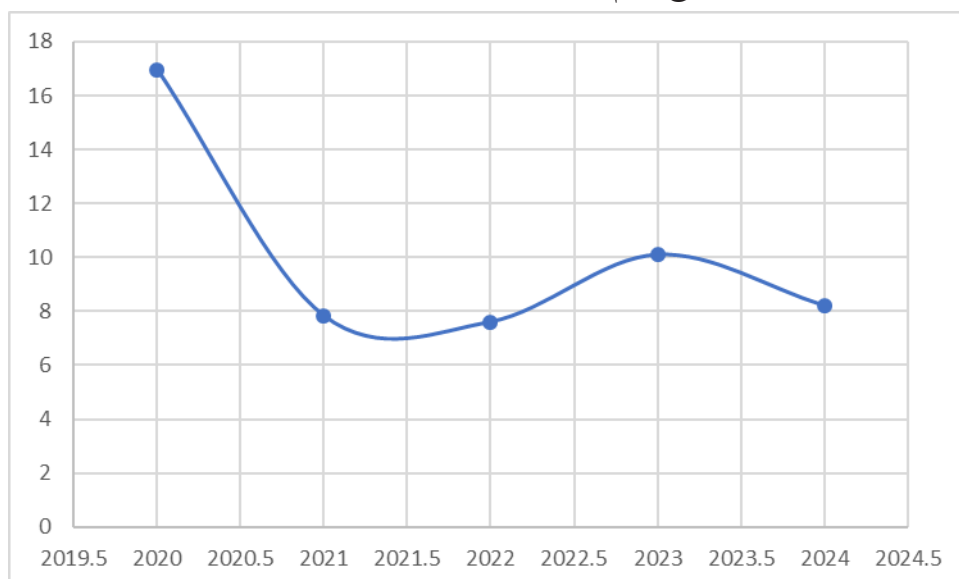
(IMF, ۲۰۲۴; World Bank, ۲۰۲۴)

روند اقتصادی لیبریا نشان می‌دهد که این کشور در سال ۲۰۲۰، به دلیل همه‌گیری کرونا و کاهش قیمت مواد خام در بازارهای جهانی، با انقباض اقتصادی روبرو شد. با این حال، از سال

۲۰۲۱ به بعد، با کاهش محدودیت‌های کرونا و از سرگیری فعالیت‌های اقتصادی، رشد قوی را تجربه کرده است. عوامل کلیدی این رشد عبارتند از:

- رونق بخش معدن: افزایش تقاضا و قیمت جهانی برای سنگ آهن و طلا، درآمدهای صادراتی را به شدت تقویت کرده است.
 - بازیابی در بخش کشاورزی: بهبود تولید محصولات صادراتی مانند کائوچو و روغن پالم و حمایت از کشاورزان، به رشد اقتصادی کمک کرده است.
 - سرمایه‌گذاری‌های زیرساختی: آغاز پروژه‌های بازسازی جاده‌ها و تأسیسات، به رشد بخش ساختمان و ایجاد اشتغال منجر شده است.
 - کمک‌های خارجی: ادامه کمک‌های مالی و فنی از سوی نهادهای بین‌المللی، به حمایت از بودجه دولت و اجرای پروژه‌های حیاتی کمک می‌کند.
- تورم در لیبیا همچنان یک چالش مهم برای ثبات اقتصاد کلان است. نرخ تورم در سال‌های اخیر نسبتاً بالا بوده و عمدتاً ناشی از افزایش قیمت مواد غذایی و سوخت در بازارهای جهانی و همچنین کاهش ارزش پول ملی است.

نمودار ۲: نرخ تورم در لیبیا بین سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۴

(International Monetary Fund, ۲۰۲۴ & World Bank, ۲۰۲۳ & Central Bank of Liberia, ۲۰۲۴)

نرخ تورم لیبریا در سال ۲۰۲۰ تقریباً ۱۷ درصد بود، اما در سال ۲۰۲۱ به ۷.۸۲ درصد و در سال ۲۰۲۲ به ۷.۶ درصد کاهش یافت. این کاهش قابل توجه به سیاست‌های پولی سخت‌گیرانه بانک مرکزی لیبریا و ثبات نرخ ارز مربوط می‌شود. این تدابیر به کاهش فشار تورمی به ویژه با کاهش قیمت مواد غذایی و سوخت وارداتی کمک کرد.

پس از دو سال کاهش، تورم در سال ۲۰۲۳ دوباره افزایش یافت و به حدود ۱۰.۰۹ درصد رسید. این افزایش احتمالاً به دلیل افزایش هزینه‌ها در بخش‌های کلیدی مانند مواد غذایی، خدمات درمانی و رستوران‌ها بود. افزایش تقاضا و همچنین نوسانات در قیمت‌های بین‌المللی می‌تواند از دلایل این افزایش باشد.

در سال ۲۰۲۴، نرخ تورم دوباره روندی کاهشی را تجربه کرد و به ۸.۲ درصد رسید. این کاهش، نشان‌دهنده اثربخشی سیاست‌های پولی بانک مرکزی است که تلاش می‌کند تورم را کنترل کند. با این حال، با توجه به داده‌های موجود، نرخ تورم همچنان در سطح بالایی قرار دارد. تحلیلگران اقتصادی پیش‌بینی می‌کنند که نرخ تورم در سال‌های آینده به تدریج کاهش یافته و به سطوح پایین‌تری برسد.

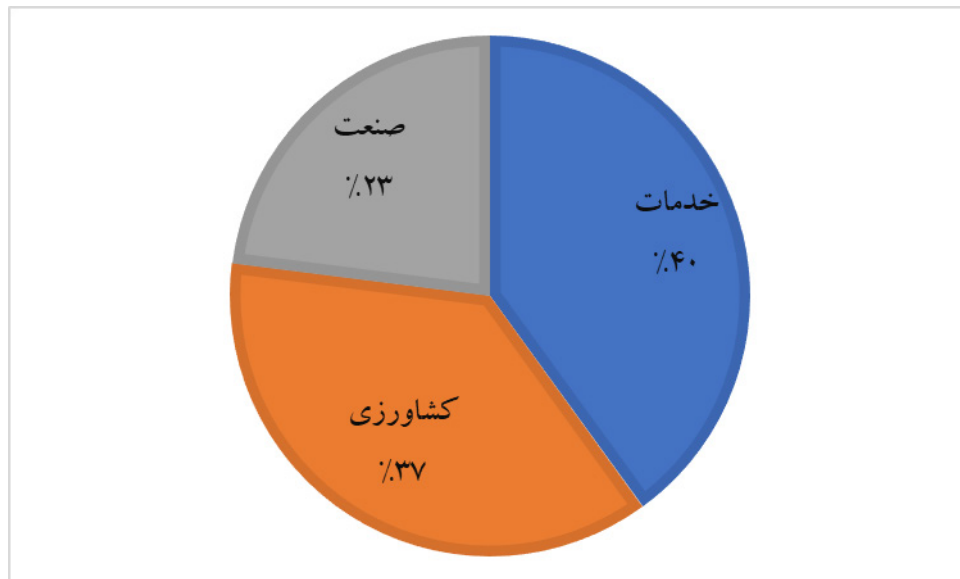
دولت لیبریا با هدف جذب بیشتر سرمایه‌گذاری خارجی و بهبود فضای کسب‌وکار، اصلاحات مالی و اقتصادی مهمی را در پیش گرفت. این اصلاحات شامل مبارزه با فساد، بهبود مدیریت منابع طبیعی و ایجاد شفافیت بیشتر در قراردادهای دولتی بود. پایان جنگ و استقرار یک دولت منتخب دموکراتیک، مهمترین عامل برای جذب سرمایه و بازگرداندن اعتماد به اقتصاد لیبریا بود. حضور نیروهای حافظ صلح سازمان ملل نیز به تثبیت امنیت کمک کرد و محیطی پایدار برای فعالیت‌های اقتصادی ایجاد نمود.

اقتصاد لیبریا ساختاری سه بخشی دارد که بر منابع طبیعی و خدمات متکی است. بر اساس آخرین آمارها، ساختار اقتصاد به شرح زیر است:

- بخش خدمات: با سهمی حدود ۴۰ درصد از تولید ناخالص داخلی، بزرگترین بخش اقتصاد لیبریا است.
- بخش کشاورزی: با سهمی حدود ۳۷ درصد، ستون فقرات اشتغال کشور است و معیشت بیش از دو سوم جمعیت را تأمین می‌کند.

- بخش صنعت: با سهمی حدود ۲۳ درصد، کوچک‌ترین بخش است که عمدتاً شامل معدن‌کاری و فرآوری اولیه محصولات کشاورزی می‌شود (African Development Bank, ۲۰۲۴; World Bank, ۲۰۲۴)

نمودار ۳: بخش‌های سه‌گانه اقتصاد لیبریا بر مبنای درصد در ۲۰۲۴

این داده‌های آماری نشان‌دهنده بخش خدمات با سهمی ۴۰ درصدی از تولید ناخالص داخلی، بزرگ‌ترین محرک اقتصاد لیبریا است که شامل حوزه‌هایی مانند تجارت، حمل‌ونقل و بانکداری می‌شود. با این حال، رشد این بخش ممکن است به دلیل توسعه پایدار داخلی نباشد و نتیجه سرمایه‌گذاری‌های خارجی و کمک‌های مالی پس از جنگ باشد. این امر، اقتصاد لیبریا را در برابر نوسانات در کمک‌های بین‌المللی و سرمایه‌گذاری خارجی آسیب‌پذیر می‌سازد.

با وجود اینکه بخش کشاورزی دومین سهم را از تولید ناخالص داخلی دارد، اما با تأمین معیشت بیش از دو سوم جمعیت، ستون فقرات اشتغال و امنیت غذایی لیبریا محسوب می‌شود. این وابستگی بالا به کشاورزی نشان‌دهنده این است که بخش زیادی از فعالیت‌های کشاورزی برای تأمین نیازهای خانوارها انجام می‌شود و نه برای صادرات و با سرمایه‌گذاری در فناوری‌های نوین و مکانیزاسیون، این بخش می‌تواند به رشد اقتصادی و کاهش فقر کمک کند.

جدول ۴: محصولات کشاورزی عمده لیبریا و مقاصد صادراتی

محصول	ملاحظات	مقاصد اصلی صادراتی
کائوچو	یکی از اصلی‌ترین محصولات کشاورزی صادراتی	ایالات متحده آمریکا، مالزی، آلمان
روغن پالم	محصول صادراتی مهم که ارزش افزوده بالایی دارد	بازارهای منطقه‌ای و بین‌المللی
قهوه	بخش کوچکی از صادرات کشاورزی را تشکیل می‌دهد	ایالات متحده آمریکا، اروپا
کاکائو	در حجم کمتر تولید می‌شود، اما پتانسیل رشد دارد	کشورهای اروپایی
برنج، کاساوا و موز	محصولات اصلی برای مصرف داخلی	بازار داخلی

(FAO, ۲۰۲۴; Observatory of Economic Complexity, ۲۰۲۵)

۱. کائوچو: لیبریا یکی از بزرگترین تولیدکنندگان کائوچو در جهان است و مزارع این محصول، منبع اصلی اشتغال در مناطق روستایی هستند. صادرات کائوچو منبع مهمی از درآمدهای ارزی است و این محصول عمدتاً به کشورهای صنعتی مانند ایالات متحده، آلمان و مالزی صادر می‌شود. طبق گزارش‌های سال ۲۰۲۲، تولید کائوچو در لیبریا حدود ۶۴,۵۱۶ تن متریک بوده است. این میزان در مقایسه با سال ۲۰۲۱ که ۸۷,۷۷۷ تن متریک بود، کاهش قابل توجهی را نشان می‌دهد. این نوسان به عواملی مانند قیمت جهانی، شرایط آب‌وهوایی و میزان برداشت توسط کشاورزان کوچک وابسته است. در سال ۲۰۲۳، لیبریا حدود ۱۹۵ میلیون دلار کائوچو صادر کرده است. این ارزش به شدت به قیمت‌های جهانی کائوچو وابسته است و نوسانات آن مستقیماً بر درآمد صادراتی کشور تأثیر می‌گذارد. در حدود ۲۰,۰۰۰ نفر به طور مستقیم در مزارع بزرگ تجاری کائوچو مشغول به کار هستند. علاوه بر مزارع بزرگ، بیش از ۶۰,۰۰۰ خانوار در لیبریا به عنوان کشاورزان خرد به کشت کائوچو مشغول هستند. این بخش، منبع اصلی معیشت برای بخش بزرگی از جمعیت روستایی لیبریا است. صنعت کائوچو، به ویژه شرکت فایراستون، یکی از بزرگ‌ترین کارفرمایان بخش خصوصی در لیبریا محسوب می‌شود. تولید کائوچو در لیبریا عمدتاً در شهرستان‌هایی متمرکز است که مزارع بزرگ و حاصلخیز در آن‌ها قرار دارند:

- شهرستان مارگیبی^۱: این شهرستان محل بزرگترین مزرعه کائوچو در جهان، یعنی مزرعه فایراستون است.

- شهرستان گرند باسا^۲: این شهرستان نیز میزبان یکی از مزارع بزرگ شرکت‌های خارجی

1- Margibi

2- Grand Bassa

مانند شرکت کشاورزی لیبریا (LAC) است.

- شهرستان‌های بونگ^۱ و نیمبا^۲: این مناطق نیز دارای مزارع بزرگ کائوچو هستند و نقش مهمی در تولید ملی ایفا می‌کنند.

۲. روغن پالم: تولید و صادرات روغن پالم در لیبریا در حال افزایش است. این محصول با توجه به قیمت جهانی آن، پتانسیل بالایی برای ایجاد ارزش افزوده و درآمدهای ارزی دارد. بر اساس گزارش‌های سال ۲۰۲۲، تولید روغن پالم خام (CPO) در حدود ۲۴,۰۱۹ تن متریک بوده است که نسبت به سال ۲۰۲۱ کاهش ۴.۱ درصدی را نشان می‌دهد. این کاهش عمدتاً به دلیل برداشت کمتر توسط کشاورزان کوچک بوده است. از نظر ارزش، لیبریا در سال ۲۰۲۳ حدود ۷۱.۲ میلیون دلار روغن پالم صادر کرده است، که آن را به بیست و هشتمین صادرکننده بزرگ روغن پالم در جهان تبدیل کرده است. این درآمد، یکی از منابع اصلی ارز خارجی برای دولت لیبریا است. صنعت روغن پالم به صورت مستقیم و غیرمستقیم، بیش از ۲۲۰,۰۰۰ نفر را در لیبریا مشغول به کار کرده است. حدود ۲۱.۲ درصد از خانوارهای کشاورز در لیبریا به تولید روغن پالم می‌پردازند، که این امر نشان‌دهنده اهمیت این بخش در تأمین معیشت جوامع روستایی است. تولید روغن پالم در لیبریا عمدتاً در زمین‌های اعطایی به شرکت‌های بزرگ بین‌المللی متمرکز است. در سال‌های پس از جنگ، دولت لیبریا بیش از ۶۰۰,۰۰۰ هکتار از زمین‌های بلااستفاده را به شرکت‌های خارجی واگذار کرد. شرکت‌های بزرگ مانند Golden Veroleum Liberia (GVL) و Mano Palm Oil Industries (MPOI) از جمله مهمترین سرمایه‌گذاران خارجی در این بخش هستند. علاوه بر مزارع صنعتی بزرگ، بسیاری از جوامع محلی نیز به صورت سنتی به تولید روغن پالم می‌پردازند که به آن «پالم روستایی»^۳ گفته می‌شود و بخش مهمی از تولید را تشکیل می‌دهد. مهمترین مقاصد صادراتی روغن پالم لیبریا در سال ۲۰۲۳ شامل موارد زیر است:

- ساحل عاج (۲۵.۲ میلیون دلار)

- کامرون (۹.۶۵ میلیون دلار)

- هلند (۹.۵۵ میلیون دلار)

1- Bong

2- Nimba

3- country palm

- غنا (۷.۵۱ میلیون دلار)

۳. قهوه و کاکائو: اگرچه حجم تولید این محصولات هنوز محدود است، اما با سرمایه‌گذاری در کشاورزی مدرن و فرآوری، می‌توان سهم آن‌ها را در بازارهای جهانی افزایش داد. قهوه در لیبریا عمدتاً توسط کشاورزان خرد و در مزارع کوچک کشت می‌شود و نقش آن در اقتصاد ملی نسبت به کائوچو یا روغن پالم کمتر است. تولید سالانه در حدود ۲۰۰۰ تا ۳۰۰۰ تن است. بخش زیادی از این تولید برای مصرف داخلی است و تنها بخش کوچکی صادر می‌شود. تولید قهوه منبع اصلی درآمد برای هزاران خانواده روستایی است و بخش مهمی از اقتصاد معیشتی را تشکیل می‌دهد. اما از نظر صادرات جایگاه مهمی ندارد و به دلیل کیفیت پایین و عدم فرآوری مناسب، ارزش دلاری آن در مقایسه با کشورهای دیگر تولیدکننده پایین است. کاکائو در لیبریا، به ویژه پس از جنگ‌های داخلی، به تدریج جایگاه خود را در میان محصولات صادراتی پیدا کرده است. تولید کاکائو در لیبریا در سال‌های اخیر رشد داشته است و تولید آن سالانه بین ۱۵۰۰ تا ۲۰۰۰ تن است. ارزش صادرات کاکائو لیبریا در سال ۲۰۲۲ حدود ۳.۸ میلیون دلار بوده است. عمده کاکائوی لیبریا به کشورهای اروپایی مانند آلمان، هلند و همچنین به کشورهای همسایه مانند ساحل عاج صادر می‌شود.

بخش صنعت با سهمی حدود ۲۳ درصد، کوچک‌ترین بخش اقتصاد لیبریا است. این سهم پایین نشان‌دهنده ضعف در زیرساخت‌های صنعتی و تولیدی است. منابع معدنی لیبریا شامل سنگ آهن، الماس، طلا و بوکسیت است که عمدتاً توسط سرمایه‌گذاران خارجی بهره‌برداری می‌شود. سنگ آهن اصلی‌ترین و مهم‌ترین معدن لیبریا است که درآمد قابل توجهی برای کشور ایجاد می‌کند. ذخایر سنگ آهن لیبریا حدود ۱۰ میلیارد تن برآورد شده است. بزرگ‌ترین معادن سنگ آهن در شهرستان نیمبا و شهرستان بونگ قرار دارند. شرکت‌های بین‌المللی مانند آرسلورمیتال^۱، هیواتای^۲ و آلتیو^۳ از مهم‌ترین سرمایه‌گذاران خارجی در این بخش هستند. شرکت آرسلورمیتال در حال حاضر بزرگ‌ترین تولیدکننده سنگ آهن در لیبریا است. بخش معدن سنگ آهن حدود ۲۴۰۰ شغل مستقیم ایجاد کرده و در سال ۲۰۲۲، حدود ۳.۸ میلیون تن سنگ آهن صادر شده است.

1- ArcelorMittal

2- Huatai

3- Altim

لیبریا دارای ذخایر الماس به صورت آبرفتی است که به صورت سنتی توسط معدنکاران محلی استخراج می‌شود، اما بهره‌برداری صنعتی آن به دلیل نبود سرمایه‌گذاری کافی توسعه نیافته باقی مانده است. ذخایر الماس عمدتاً در شهرستان‌های گبارپولو و لوفار قرار دارد. میزان دقیق ذخایر به دلیل پراکندگی و فعالیت‌های غیررسمی مشخص نیست و به دلیل فقدان نظارت کافی، اغلب با قاچاق و ارتباط با گروه‌های مسلح در سال‌های جنگ داخلی مرتبط بوده است. به همین دلیل، لیبریا تحت روند کیمبرلی^۱ فعالیت می‌کند تا از تجارت الماس‌های غیرقانونی جلوگیری شود.

طلای لیبریا عمدتاً به صورت آبرفتی و در معادن کوچک توسط معدنکاران خرد استخراج می‌شود. ذخایر طلا در سراسر کشور، به ویژه در شهرستان‌های نیمبا، سینو، گرند گده و بومی پراکنده است. بخش معدن طلا در لیبریا هنوز به شدت به فعالیت‌های معدنکاری غیررسمی و کوچک‌مقیاس وابسته است و شرکت‌های خارجی بزرگ کمتر در آن فعال هستند؛ (IMF, ۲۰۲۴; African Development Bank, ۲۰۲۴; Global Energy Monitor, ۲۰۲۳)

بطور کلی بخش معدن لیبریا با وجود پتانسیل بالا، با چالش‌های زیر روبرو است:

- وابستگی به سرمایه‌گذاران خارجی: بخش عمده درآمد و تولید در دست شرکت‌های خارجی است و سهم دولت از سود آن‌ها محدود است.
- نبود تنوع: اقتصاد معدنی لیبریا به شدت به سنگ آهن وابسته است و نبود تنوع آن را در برابر نوسانات قیمت جهانی این محصول آسیب‌پذیر می‌کند.
- عدم شفافیت: بخش قابل توجهی از فعالیت‌های معدنی، به ویژه در زمینه الماس و طلا، به صورت غیررسمی و بدون ثبت دقیق آمار انجام می‌شود.

بخش خدمات لیبریا، به ویژه در مونروویا و شهرهای بزرگ، در حال رشد است. این بخش شامل تجارت، حمل‌ونقل، خدمات مالی و ارتباطات می‌شود. با این حال، زیرساخت‌های ضعیف و خدمات عمومی ناکافی، مانع از رشد کامل این بخش شده‌اند.

بخش خدمات در اقتصاد لیبریا از نظر اشتغال‌زایی و سهم در تولید ناخالص داخلی (GDP) از اهمیت بالایی برخوردار است. این بخش شامل طیف گسترده‌ای از فعالیت‌ها می‌شود که از

خدمات مالی و ارتباطات تا تجارت و گردشگری را در بر می‌گیرد. بخش خدمات در لیبریا شامل زیربخش‌های متنوعی است که در ادامه به مهم‌ترین آن‌ها اشاره شده است:

- تجارت عمده‌فروشی و خرده‌فروشی: این بخش به دلیل واردات بالای کالاها در لیبریا بسیار فعال است و شامل فروشگاه‌ها، بازارها و تجارت در مقیاس کوچک می‌شود.
- مالی و بانکی: بخش مالی در حال رشد است و شامل بانک‌ها و مؤسسات مالی می‌شود که خدمات مالی پایه را ارائه می‌دهند.
- حمل‌ونقل و ارتباطات: با وجود چالش‌های زیرساختی، خدمات حمل‌ونقل و ارتباطات، از جمله خدمات تلفن همراه، در حال توسعه هستند. لیبریا دارای دومین ناوگان بزرگ دریایی جهان از نظر تعداد کشتی‌های ثبت‌شده است که درآمد قابل توجهی از این طریق کسب می‌کند.

ناوگان دریایی لیبریا یکی از بزرگ‌ترین و شناخته‌شده‌ترین ناوگان‌های ثبت کشتی در جهان است. این ناوگان به دلیل سیاست «پرچم باز» و ارائه مزایای اقتصادی و نظارتی، مورد توجه مالکان کشتی‌های بین‌المللی قرار گرفته است. ناوگان دریایی لیبریا در سال ۱۹۴۸ تأسیس شد و به عنوان اولین «پرچم باز» در جهان شناخته می‌شود. لیبریا در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم، به دنبال کسب درآمد از منابع غیرستنی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی بود و با ارائه خدمات ثبت کشتی، این هدف را محقق کرد. امروزه، لیبریا دومین ناوگان بزرگ جهان از نظر ظرفیت حمل و نقل (تناژ ناخالص) را دارا است و بیش از ۴۰۰۰ کشتی در آن به ثبت رسیده‌اند (UNCTAD، ۲۰۲۳). مالکان کشتی از سراسر جهان به دلایل مختلفی، ناوگان لیبریا را برای ثبت کشتی‌های خود انتخاب می‌کنند:

- مالیات و هزینه‌های کمتر: لیبریا مالیات بر درآمد و سود کمتری نسبت به بسیاری از کشورهای اروپایی و آمریکایی دریافت می‌کند.
- قوانین منعطف: قوانین کار و نظارتی در لیبریا نسبت به بسیاری از کشورهای دیگر منعطف‌تر است.
- عدم نیاز به ملیت: مالکان کشتی برای ثبت کشتی خود در لیبریا نیازی به تابعیت این

کشور ندارند.

- سرویس‌دهی ۲۴ ساعته: مرکز ثبت کشتی‌های لیبریا در نیویورک، به صورت ۲۴ ساعته خدمات خود را ارائه می‌دهد.

درآمد حاصل از ثبت کشتی‌ها و مالیات‌های مرتبط، منبع قابل توجهی از درآمدهای غیرستی برای دولت لیبریا است. این درآمد، به ویژه در سال‌های پس از جنگ داخلی که اقتصاد کشور در حال بازسازی بود، نقش حیاتی در بودجه دولت ایفا کرد. با این حال با وجود ثبت کشتی‌ها در لیبریا، مدیریت عملیاتی و خدماتی این ناوگان از طریق مراکز خارج از این کشور، به ویژه در ایالات متحده و اروپا انجام می‌شود. «پرچم باز» سیستمی است که به مالکان کشتی‌ها اجازه می‌دهد کشتی‌های خود را در یک کشور دیگر به ثبت برسانند. لیبریا اولین کشور ارائه‌دهنده «پرچم باز» بود. این اقدام به دلیل مزایای مالی و قانونی برای شرکت‌های کشتیرانی بین‌المللی بسیار جذاب است. در این سیستم کشورها به طور مستقیم با لیبریا تعامل نمی‌کنند، بلکه این شرکت‌های کشتیرانی متعلق به این کشورها هستند که کشتی‌های خود را تحت پرچم لیبریا به ثبت می‌رسانند. شرکت‌های بزرگ کشتیرانی از کشورهای عمده‌ای زیر تشکیل شده‌اند:

جدول ۵: کشورهای مالک کشتی‌های ثبت شده در لیبریا تحت پرچم باز

کشور مالک کشتی	تعداد کشتی‌های ثبت شده (تخمینی)
یونان	بیش از ۱,۳۰۰ کشتی
چین	بیش از ۱,۱۰۰ کشتی
آلمان	بیش از ۴۰۰ کشتی
ژاپن	بیش از ۳۰۰ کشتی
ایالات متحده	بیش از ۲۵۰ کشتی

Source: The Liberian Registry. (n.d.)

درآمد لیبریا از این سیستم، رقم ثابتی نیست و به تعداد کشتی‌های ثبت شده و تناژ آن‌ها بستگی دارد. این درآمد از سه بخش اصلی تشکیل می‌شود:

۱. حق ثبت اولیه: هزینه‌ای که هنگام ثبت کشتی برای اولین بار پرداخت می‌شود.

۲. عوارض تناژ سالانه: پرداخت سالانه بر اساس ظرفیت حمل و نقل (تناژ ناخالص) کشتی‌ها.

۳. حق‌الامتياز و ساير هزينه‌ها: هزينه‌هایی که برای بازرسی‌ها، صدور گواهی‌ها و ساير خدمات دریافت می‌شود.

۸. رقبا و سیاست‌های تجاری در لیبریا

لیبریا روابط تجاری خود را بر اساس موقعیت جغرافیایی و عضویت در سازمان‌های منطقه‌ای شکل داده است. شرکای تجاری این کشور عمدتاً کشورهای توسعه‌یافته‌ای هستند که به منابع طبیعی آن نیاز دارند و کشورهای همسایه که در قالب توافقات منطقه‌ای با یکدیگر تجارت می‌کنند.

جدول ۶: شرکای اصلی تجاری لیبریا

کشور	نوع معامله	ارزش تجارت (میلیون دلار)	کالاهای اصلی مبادله‌شده
چین	صادرات و واردات	واردات: ۲۸۹ میلیون دلار و صادرات: ۸۷.۹ میلیون دلار	صادرات: سنگ آهن، کائوچو، الوار و واردات: ماشین‌آلات، تجهیزات الکترونیکی، وسایل نقلیه، مصالح ساختمانی
امارات متحده عربی	واردات	۲۵۶ میلیون دلار	واردات: محصولات نفتی تصفیه‌شده، وسایل نقلیه، تجهیزات صنعتی
هند	واردات	۱۷۴ میلیون دلار	واردات: محصولات دارویی، برنج، وسایل نقلیه، منسوجات
سوئیس	صادرات و واردات	واردات: ۲۶.۱ میلیون دلار و صادرات: ۹۹.۴ میلیون دلار	صادرات: سنگ آهن، الماس، طلا و واردات: ماشین‌آلات و تجهیزات
ژاپن	واردات	۸۷.۴ میلیون دلار	واردات: وسایل نقلیه، تجهیزات الکترونیکی
ساحل عاج	واردات و صادرات	واردات: ۶۶.۵ میلیون دلار و صادرات: ۲۵.۲ میلیون دلار	صادرات: روغن پالم خام و واردات: مواد غذایی، کالاهای مصرفی

(Source: OEC, ۲۰۲۵)

جدول فوق نشان می‌دهد که ساختار اقتصادی لیبریا هنوز در مراحل اولیه توسعه قرار دارد و با چالش‌های اساسی زیر روبرو است.

۱. وابستگی به صادرات مواد خام: صادرات اصلی لیبریا شامل سنگ آهن، کائوچو، الماس و طلا است. این محصولات همگی مواد خام یا فرآوری اولیه هستند که ارزش افزوده پایینی دارند. به عنوان مثال، لیبریا به جای صادرات محصولات لاستیکی (مانند لاستیک خودرو)،

کائوچوی خام صادر می‌کند. این وابستگی، اقتصاد لیبریا را در برابر نوسانات قیمت جهانی این کالاها بسیار آسیب‌پذیر می‌کند. زمانی که قیمت جهانی سنگ آهن یا کائوچو کاهش یابد، درآمدهای صادراتی و به تبع آن، بودجه دولت لیبریا نیز به شدت تحت تأثیر قرار می‌گیرد. این مسئله یک «نقطه ضعف» است که مانع از رشد پایدار می‌شود.

۲. کسری تجاری قابل توجه: تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که لیبریا با شرکای اصلی خود مانند چین و امارات متحده عربی دارای کسری تجاری بزرگی است. این بدان معناست که ارزش کالاهایی که وارد می‌کند، بسیار بیشتر از ارزش کالاهایی است که صادر می‌کند. این کسری تجاری پایدار نشان‌دهنده دو مشکل اساسی است:

- فقدان تولید داخلی: لیبریا در تولید بسیاری از کالاهای مصرفی و صنعتی خودکفا نیست و برای تأمین نیازهای بازار داخلی به شدت به واردات وابسته است.
- خروج ارز: این کسری تجاری به خروج مداوم ارز از کشور منجر می‌شود که می‌تواند ذخایر ارزی را کاهش داده و ارزش پول ملی را تحت فشار قرار دهد.

۳. تمرکز واردات بر کالاهای مصرفی و صنعتی: واردات لیبریا عمدتاً شامل ماشین‌آلات، وسایل نقلیه، مواد غذایی و محصولات نفتی تصفیه‌شده است. این ترکیب وارداتی نشان می‌دهد که اقتصاد لیبریا نه تنها برای کالاهای مصرفی به خارج وابسته است، بلکه در زمینه تأمین انرژی و ابزارهای توسعه صنعتی نیز خودکفا نیست. به عبارت دیگر، لیبریا برای توسعه بخش صنعتی خود نیز باید به واردات تجهیزات صنعتی از کشورهایی مانند چین و ژاپن وابسته باشد. این وضعیت، یک دور باطل را ایجاد می‌کند که در آن کشور برای توسعه باید وام بگیرد یا از منابع خود برای واردات کالاهای لازم استفاده کند که می‌تواند به بدهی بیشتر منجر شود.

شرکای تجاری اصلی لیبریا به شرح زیر هستند.

- هند و چین: این دو کشور به عنوان بزرگترین شرکای تجاری لیبریا شناخته می‌شوند. چین بزرگترین واردکننده محصولات نفتی، ماشین‌آلات و منسوجات به لیبریا است، در حالی که هند کالاهایی مانند محصولات دارویی و برنج وارد می‌کند. هر دو کشور به منابع طبیعی لیبریا، به ویژه سنگ آهن و چوب علاقه دارند (OECD, ۲۰۲۵).

- ایالات متحده آمریکا: این کشور به دلیل روابط تاریخی با لیبیا، یکی از شرکای اصلی تجاری و سرمایه‌گذاری این کشور است. ایالات متحده خریدار عمده کائوچو لیبیا و صادرکننده ماشین‌آلات، مواد غذایی و خودرو به این کشور است (OEC, ۲۰۲۵).
- آلمان، بلژیک و سوئیس: این کشورهای اروپایی عمدتاً خریدار سنگ آهن و کائوچو از لیبیا هستند.

در سطح منطقه‌ای نیز عضویت لیبیا در ECOWAS به این کشور اجازه می‌دهد تا با کشورهای همسایه مانند سیرالئون، گینه و ساحل عاج در زمینه تجارت محصولات کشاورزی و کالاهای مصرفی همکاری کند. با این حال، تجارت درون منطقه‌ای در مقایسه با تجارت با بازارهای خارج از منطقه کمتر توسعه یافته است.

با توجه به این وابستگی‌ها، لیبیا تلاش می‌کند تا با اصلاحات اقتصادی و جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی، اقتصاد خود را متنوع ساخته و از وابستگی به صادرات مواد خام بکاهد. اقتصاد لیبیا یک اقتصاد در حال گذار است که از آسیب‌های جنگ‌های داخلی در حال بهبودی است. با این حال، هنوز بسیار شکننده است و بر پایه‌های ناپایدار استوار است. برای دستیابی به رشد پایدار و کاهش آسیب‌پذیری، لیبیا باید به سمت تنوع‌بخشی به صادرات (مثلاً فرآوری مواد خام در داخل به جای صادرات خام)، افزایش تولید داخلی و کاهش کسری تجاری حرکت کند. این تحولات نیازمند سرمایه‌گذاری بزرگ در زیرساخت‌ها، نیروی کار ماهر و سیاست‌های حمایتی از تولید داخلی است.

۹. روابط سیاسی و اقتصادی ایران و لیبیا

روابط سیاسی و اقتصادی بین ایران و لیبیا در مقایسه با کشورهای شرق آفریقا مانند تانزانیا، توسعه نیافته است و بیشتر بر اصول کلی همکاری‌های دوجانبه در مجامع بین‌المللی متمرکز است. با وجود این، هر دو کشور به عنوان اعضای جنبش عدم تعهد و سازمان ملل متحد، دارای مواضع مشترکی هستند.

روابط دیپلماتیک بین ایران و لیبیا در دهه‌های اخیر، به ویژه پس از انقلاب اسلامی، بر اساس رویکرد سیاست خارجی ایران برای گسترش روابط با کشورهای در حال توسعه در آفریقا، برقرار شده است (وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، ۲۰۲۴). با این حال، به دلیل

فاصله‌ی جغرافیایی، تفاوت در ساختارهای اقتصادی و تمرکز هر کشور بر روابط منطقه‌ای خود، این روابط در سطح پایینی باقی مانده است. ایران و لیبیا سفارتخانه‌های دائم در پایتخت‌های یکدیگر ندارند و روابط دیپلماتیک از طریق سفارت‌های غیرمقیم یا از طریق سفارتخانه‌های کشورهای همسایه مدیریت می‌شود.

حضور ایران در لیبیا بیشتر در قالب کمک‌های بشردوستانه و فنی بوده است. کمک‌های ایران در زمینه بهداشت، آموزش و بازسازی پس از جنگ‌های داخلی، به ویژه در قالب کمک‌های فنی و اعزام متخصصان، به تقویت روابط دوجانبه کمک کرده است. در مجامع بین‌المللی، هر دو کشور مواضع مشترکی در زمینه حمایت از چندجانبه‌گرایی و عدم دخالت در امور داخلی یکدیگر دارند (Council on Foreign Relations, ۲۰۲۳).

با توجه به سطح پایین روابط تجاری، تعداد توافق‌نامه‌های رسمی بین ایران و لیبیا بسیار محدود است. تا کنون، هیچ کمیسیون مشترک اقتصادی یا توافق‌نامه جامع تجاری میان دو کشور به ثبت نرسیده است. روابط تجاری بیشتر بر مبنای معاملات موردی و غیررسمی بوده است. حجم روابط تجاری بین ایران و لیبیا بسیار ناچیز است و در مقایسه با حجم تجارت ایران با کشورهای دیگر، عملاً غیرقابل ذکر است. در هر دو کشور، می‌توان زمینه‌های بالقوه‌ای برای همکاری‌های دوجانبه شناسایی کرد. ایران با توانمندی‌های صنعتی و فنی و لیبیا با منابع طبیعی بکر و نیروی کار فراوان می‌توانند در صورت غلبه بر چالش‌ها، یکدیگر را تکمیل کنند. در ادامه زمینه‌های همکاری در سه حوزه اصلی تجارت، سرمایه‌گذاری و تسهیلات تجاری بین دو کشور مورد بررسی قرار گرفته است.

۹.۱ صادرات ایران به لیبیا

تجارت کالا می‌تواند اولین گام برای تقویت روابط اقتصادی بین ایران و لیبیا باشد. این همکاری بر اساس نیازهای متقابل و مکمل بودن ظرفیت‌های دو کشور است. ایران می‌تواند تأمین‌کننده کالاهای صنعتی و خدماتی باشد، در حالی که لیبیا می‌تواند محصولات کشاورزی و مواد خام مورد نیاز ایران را تأمین کند. حوزه‌های مورد تعامل تجاری را می‌توان به شرح زیر مدنظر قرار داد:

محصولات پتروشیمی و قیر: لیبیا، به دلیل سال‌ها جنگ داخلی، دارای زیرساخت‌های بسیار

ضعیفی است و پروژه‌های جاده‌سازی و ساخت‌وساز در اولویت دولت قرار دارند. این پروژه‌ها تقاضای بالایی برای قیر و سایر محصولات پتروشیمی ایجاد می‌کنند. ایران با ظرفیت بالای تولید و قیمت‌های رقابتی می‌تواند بخشی از این بازار را به دست آورد. بر اساس آمارهای موجود، لیبریا واردات قابل توجهی از فرآورده‌های نفتی و قیر دارد این کشور ۱.۴۷ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ فرآورده نفتی وارد کرده که این رقم دومین کالای وارداتی این کشور پس از کشتی‌های باری و مسافربری است. عمده این واردات از کشورهایی مانند ساحل عاج، آنگولا و امارات متحده عربی صورت گرفته است. همچنین واردات قیر لیبریا در سال ۲۰۲۳ حدود ۱۷.۹ میلیون دلار بوده است. واردکنندگان اصلی قیر به این کشور، اسپانیا، امارات متحده عربی و یونان هستند.

ایران یکی از تولیدکنندگان و صادرکنندگان بزرگ قیر و پتروشیمی در جهان است. ظرفیت تولید پتروشیمی ایران در سال ۲۰۲۳ به حدود ۱۰۰ میلیون تن رسیده و تا سال ۲۰۲۷ قرار است به ۱۳۰ میلیون تن افزایش یابد. در ۹ ماهه اول سال ۲۰۲۴، ایران حدود ۵۰.۷ میلیون تن پتروشیمی به ارزش ۱۹.۷ میلیارد دلار صادر کرده است که نشان از ظرفیت بالای صادراتی این کشور دارد. همچنین ایران سالانه بیش از ۲.۵ میلیون تن قیر صادر می‌کند که این رقم می‌تواند به ۴.۳ میلیون تن نیز برسد. ایران از نظر تولید قیر در رتبه هفتم و از نظر صادرات در رتبه چهارم جهان قرار دارد. ظرفیت تولید قیر ایران بیش از ۲۴ میلیون تن در سال است که نشان‌دهنده پتانسیل عظیم برای صادرات است.

با توجه به آمار واردات لیبریا و ظرفیت بالای صادراتی ایران، پتانسیل بالایی برای توسعه روابط تجاری در حوزه قیر و پتروشیمی وجود دارد. با این حال، چالش‌هایی مانند تحریم‌ها، فاصله جغرافیایی و نبود روابط بانکی مستقیم، موانعی در این مسیر ایجاد کرده‌اند. برای غلبه بر این موانع، ایران می‌تواند از طریق شرکت‌های واسطه در کشورهای ثالث مانند امارات متحده عربی، اقدام به صادرات به لیبریا کند.

دارو و تجهیزات پزشکی: بخش سلامت لیبریا با کمبود شدید دارو و تجهیزات پزشکی مدرن روبرو است. داروهای ایرانی، به دلیل کیفیت مناسب و قیمت مقرون به صرفه، می‌توانند جایگزین مناسبی برای داروهای گران‌قیمت دیگر کشورها باشند. همچنین، نیاز به تجهیزات ساده پزشکی و بیمارستانی فرصت‌های خوبی برای شرکت‌های ایرانی فراهم می‌کند. لیبریا با کمبود شدید زیرساخت‌ها و نیروی انسانی در این حوزه مواجه است. این موضوع به دلیل سال‌ها جنگ

داخلی و شیوع بیماری‌هایی مانند ابولا تشدید شده است. ۸۰ درصد از کلینیک‌ها و مراکز درمانی در سراسر کشور در طول جنگ تعطیل یا تخریب شدند. با این حال، در سال‌های اخیر تلاش‌هایی برای بازسازی و تقویت زیرساخت‌های درمانی صورت گرفته است. بر اساس آمارهای سال ۲۰۱۸، تعداد تقریبی مراکز درمانی در لیبیا به شرح زیر است:

- بیمارستان‌ها: حدود ۲۷ بیمارستان

- مراکز بهداشتی: حدود ۴۸ مرکز

نظام سلامت لیبیا به شدت به کمک‌های مالی و فنی سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان جهانی بهداشت، بانک جهانی و سازمان‌های غیردولتی وابسته است. اکثر امکانات درمانی نیز در پایتخت، منروویا، متمرکز شده‌اند. این مساله فرصتی برای صادرکنندگان خارجی از جمله ایران فراهم می‌کند. بیماری‌های واگیر مانند ایدز، مالاریا و سل در لیبیا شیوع بالایی دارند و تقاضای ثابتی برای داروهای مرتبط با این بیماری‌ها ایجاد می‌کنند. همچنین، با افزایش شهرنشینی، بیماری‌های مزمن مانند دیابت نیز در حال افزایش است.

بخش بزرگی از نیازهای دارویی و تجهیزات پزشکی لیبیا از طریق واردات تأمین می‌شود. این موضوع یک فرصت بزرگ برای صادرکنندگان خارجی است. به دلیل کمبود تولید داخلی، قیمت برخی داروها در لیبیا ممکن است بسیار بالاتر از قیمت آن‌ها در کشورهای تولیدکننده باشد. کشورهایی که در زمینه صادرات دارو و تجهیزات پزشکی به قاره آفریقا فعال هستند، معمولاً شامل موارد زیر می‌شوند:

- چین و هند: این دو کشور به دلیل قیمت‌های رقابتی و تولید انبوه داروهای ژنریک، سهم بزرگی از بازار دارویی آفریقا را در اختیار دارند.

- آمریکا و کشورهای اروپایی: کشورهایی مانند آلمان، بلژیک و سوئیس نیز در زمینه تجهیزات پیشرفته و داروهای تخصصی فعال هستند.

- امارات متحده عربی: به دلیل موقعیت جغرافیایی و روابط تجاری گسترده، امارات به عنوان یک هاب تجاری برای صادرات به کشورهای آفریقایی عمل می‌کند.

ماشین‌آلات کشاورزی: کشاورزی ستون فقرات اقتصاد لیبیا است و دومین بخش بزرگ

اقتصاد این کشور است. اما با کمبود جدی مکانیزاسیون و تجهیزات مدرن روبرو است. این وضعیت فرصت‌های مناسبی برای ورود به بازار ماشین‌آلات کشاورزی این کشور فراهم می‌کند، به‌ویژه برای ایران که ظرفیت تولید قابل توجهی در این زمینه دارد. بخش عمده کشاورزی در لیبیا در مقیاس کوچک و با استفاده از روش‌های سنتی انجام می‌شود. این به دلیل کمبود زیرساخت‌ها، نبود سرمایه کافی برای خرید تجهیزات و نبود جاده‌های مناسب برای انتقال محصولات است. لیبیا نیاز شدیدی به مکانیزاسیون کشاورزی دارد تا بهره‌وری را افزایش دهد و تولید محصولاتی مانند برنج و کاساوا را که از اصلی‌ترین محصولات غذایی این کشور هستند، بهبود بخشد. با توجه به ضعف تولید داخلی، لیبیا بخش عمده نیاز خود به ماشین‌آلات کشاورزی را از طریق واردات تأمین می‌کند. در سال ۲۰۲۳، لیبیا ۳.۲۱ میلیون دلار ماشین‌آلات کشاورزی وارد کرده که عمدتاً از کشورهایی مانند اندونزی، ترکیه، هند و چین بوده است.

ایران در زمینه تولید ماشین‌آلات کشاورزی توانمند است. این ماشین‌آلات به ایران ظرفیت صادراتی بالایی می‌دهد. شرکت‌های ایرانی مانند گروه صنعتی تراکتورسازی ایران در تبریز، یکی از بزرگترین تولیدکنندگان تراکتور در غرب آسیا هستند. این شرکت محصولات خود را به ۲۴ کشور، از جمله برخی کشورهای آفریقایی، صادر می‌کند. تراکتورهای ایرانی به دلیل قیمت مناسب و کیفیت قابل قبول می‌توانند با محصولات چینی و هندی در بازار لیبیا رقابت کنند و طیف وسیعی از ماشین‌آلات کشاورزی را صادر کنند، از جمله:

- تراکتور و تجهیزات شخم‌زنی: برای آماده‌سازی زمین و کشت.
- تجهیزات کاشت و داشت: مانند بذرپاش‌ها و ماشین‌های کودپاش.
- تجهیزات برداشت: مانند کمباین‌های کوچک.
- تجهیزات آبیاری

با توجه به چالش‌های موجود در حوزه تجارت، ایران می‌تواند با استفاده از روابط تجاری از طریق کشورهای واسطه مانند امارات متحده عربی و همچنین ارائه خدمات پس از فروش و آموزش، سهم قابل توجهی از بازار این کشور را به دست آورد. همچنین، با تمرکز بر تجهیزات ساده و کاربردی برای کشاورزان کوچک، می‌توان به نیازهای اصلی بازار لیبیا پاسخ داد.

مصالح ساختمانی: صادرات مصالح ساختمانی به لیبریا پتانسیل خوبی دارد زیرا این کشور پس از سال‌ها جنگ داخلی و شیوع بیماری‌هایی مانند ابولا، نیاز شدیدی به بازسازی زیرساخت‌ها و ساخت‌وساز دارد. از اینرو تقاضای زیادی برای مصالح ساختمانی مانند سیمان، آهن‌آلات، کاشی و سرامیک ایجاد شده است. تولید داخلی مصالح ساختمانی در لیبریا بسیار محدود است، به همین دلیل این کشور برای تأمین نیازهای خود به شدت به واردات متکی است. این وابستگی، یک بازار جذاب برای صادرکنندگان خارجی ایجاد می‌کند. دولت لیبریا در تلاش است تا با جذب سرمایه‌گذاران خارجی، پروژه‌های عمرانی را تسریع بخشد که این امر به نوبه خود، تقاضا برای مصالح ساختمانی را افزایش می‌دهد. ایران در تولید مصالح ساختمانی توانایی‌های بالایی دارد و می‌تواند از این ظرفیت‌ها برای ورود به بازار لیبریا به شرح زیر استفاده کند.

- کاشی و سرامیک: ایران یکی از بزرگترین تولیدکنندگان کاشی و سرامیک در جهان است و محصولات آن به دلیل کیفیت و طرح‌های متنوع، در بازارهای بین‌المللی رقابتی هستند.
- سیمان: ایران در تولید سیمان خودکفا است و مازاد تولید دارد که می‌تواند به کشورهای آفریقایی صادر شود.
- آهن‌آلات و فولاد: صنعت فولاد ایران پیشرفته است و می‌تواند محصولات متنوعی مانند میلگرد، تیرآهن و ورق‌های فولادی را با قیمت‌های رقابتی عرضه کند.
- سایر محصولات: محصولاتی مانند شیرآلات بهداشتی و لوله‌های پلاستیکی نیز از دیگر کالاهای ساختمانی هستند که ایران می‌تواند صادر کند.

با وجود پتانسیل‌ها، برای ورود موفق به این بازار، باید موارد زیر را مدنظر قرار داد

بازار لیبریا بسیار رقابتی است. چین، ترکیه و هند هم به دلایل ژئوپلیتیکی. به از نظر قیمت‌های پایین محصولات خود، بازیگران اصلی در این بازار هستند. ایران باید با ارائه محصولات با کیفیت بالا و قیمت‌های رقابتی، با آنها رقابت کند. همچنین فاصله جغرافیایی بین ایران و لیبریا زیاد است و نبود خطوط کشتیرانی مستقیم، هزینه‌ها و زمان حمل‌ونقل را افزایش می‌دهد. از سوی دیگر تحریم‌ها و نبود روابط بانکی مستقیم، انجام تراکنش‌های مالی را دشوار می‌کند. لذا استفاده از شرکت‌های واسطه و هاب‌های تجاری مانند امارات متحده عربی می‌تواند این مشکل را تا حدی حل کند.

۹.۲. واردات ایران از لیبریا

ایران نیز می‌تواند برای تأمین نیازهای داخلی خود از منابع طبیعی لیبریا بهره‌مند شود. در ادامه برخی از زمینه‌های مناسب برای واردات نیازمندی‌های ایران از لیبریا مورد بررسی قرار گرفته است:

کائوچو: لیبریا یکی از بزرگترین تولیدکنندگان کائوچو در جهان است و بخش تولید کائوچو در لیبریا یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی این کشور است. در سال ۲۰۲۳، لیبریا حدود ۱۹۵ میلیون دلار کائوچو صادر کرده و از این لحاظ در رتبه نهمین صادرکننده بزرگ کائوچو در جهان قرار دارد. شرکت‌هایی مانند فایراستون نچرال رابر^۱ که بزرگترین مزرعه یکپارچه کائوچو در جهان را اداره می‌کند، نقش کلیدی در تولید این محصول در لیبریا دارند. از سوی دیگر ایران نیز یکی از واردکنندگان عمده کائوچوی طبیعی در جهان است و نیاز صنایع لاستیک‌سازی، از طریق واردات تأمین می‌شود. بر اساس آمارهای سال ۲۰۲۳، ایران ۳۸.۲ میلیون دلار کائوچو وارد کرده و در رتبه ۳۸ واردکنندگان این محصول در جهان قرار گرفته است. عمده کائوچوی طبیعی ایران از کشورهای جنوب شرق آسیا وارد می‌شود و مالزی با سهمی حدود ۵۸٪ درصد، تایلند و امارات متحده عربی (به عنوان واسطه) شرکای اصلی وارداتی ایران در این زمینه هستند. با توجه به ظرفیت بالای لیبریا در تولید و صادرات کائوچو و نیاز ایران به این محصول، پتانسیل خوبی برای ایجاد روابط تجاری مستقیم یا غیرمستقیم وجود دارد.

سنگ آهن: لیبریا ذخایر عظیمی از سنگ آهن دارد که از نظر تاریخی مهم‌ترین منبع معدنی این کشور بوده است. بزرگترین ذخایر در مناطق نیمبیا، بونگ، وولوگیزی و کوهستان بی‌آ قرار دارند. شرکت‌های بزرگی در حال حاضر در این معادن فعالیت می‌کنند. ایران با توجه به تجربه خود در تولید و فرآوری سنگ آهن می‌تواند در این بخش سرمایه‌گذاری کند. از آنجا که ایران خود نیز یکی از بزرگترین تولیدکنندگان سنگ آهن جهان است و واردات آن برای کشور به صرفه نیست، بنابراین تمرکز بر سرمایه‌گذاری و مشارکت در پروژه‌های معدنی می‌تواند در راستای تأمین مواد اولیه برای سایر کشورها و کسب سود باشد.

طلا: لیبریا دارای معادن طلای بسیاری است که هم به صورت صنعتی و هم به صورت

سنتی استخراج می‌شوند. معادن بزرگ‌تری مانند معدن «نیو لیبرتی»^۱ توسط شرکت‌های خارجی مانند بی‌آمانتین ماینینگ اداره می‌شوند. با توجه به اینکه ایران نیز دارای معادن طلا و دانش فنی استخراج است، می‌تواند در این زمینه با شرکت‌های لیبرایی همکاری کرده و یا به صورت مستقیم در پروژه‌های اکتشافی و استخراج سرمایه‌گذاری کند. با این حال، چنانچه ایران بخواهد در آینده در معادن طلای لیبریا فعالیت اقتصادی داشته باشد، می‌تواند به چند شیوه اقدام کند:

- سرمایه‌گذاری مستقیم: ایران می‌تواند به صورت مستقیم در پروژه‌های اکتشافی یا استخراج طلا سرمایه‌گذاری کند. این امر شامل سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، خرید سهام از شرکت‌های معدنی فعال یا راه‌اندازی شرکت‌های جدید می‌شود.
- همکاری فنی و مهندسی: با توجه به تجربه و دانش ایران در حوزه اکتشاف و استخراج معادن، شرکت‌های ایرانی می‌توانند خدمات فنی و مهندسی خود را به شرکت‌های لیبرایی یا بین‌المللی فعال در این کشور ارائه دهند.

- تأمین تجهیزات: ایران می‌تواند تجهیزات و ماشین‌آلات مورد نیاز برای استخراج و فرآوری طلا را به شرکت‌های معدنی لیبریا صادر کند.

معادن طلا در لیبریا تحت سلطه شرکت‌های بین‌المللی از کشورهایی مانند کانادا، استرالیا و چین است و رقابت با این شرکت‌ها بسیار دشوار است.

الماس: الماس نیز یکی دیگر از معادن مهم لیبریا است. با توجه به اینکه این کشور از نظر بین‌المللی با دریافت گواهی «فرایند کیمبرلی»^۲ مجاز به صادرات الماس است، فرصت‌هایی برای سرمایه‌گذاری در این بخش نیز وجود دارد. ذخایر الماس این کشور هم به صورت معادن بزرگ صنعتی و هم به صورت استخراج سنتی و غیررسمی وجود دارد.

ذخایر الماس در چندین منطقه از جمله رسوبات رودخانه‌ای^۳ است که در طول جنگ‌های داخلی کمتر مورد بهره‌برداری قرار گرفته و پتانسیل بالایی برای استخراج دارند. شرکت‌های ایرانی می‌توانند با سرمایه‌گذاری در پروژه‌های اکتشافی و استخراج الماس، به صورت مستقیم در

1- New Liberty

۲- فرایند کیمبرلی (KPCS) یک طرح بین‌المللی صدور گواهی است که در سال ۲۰۰۳ برای جلوگیری از ورود «الماس‌های خونین» یا «الماس‌های درگیری» به بازارهای جهانی تأسیس شد. این طرح با نظارت بر شفافیت و ردیابی الماس‌های خام، به ویژه در زنجیره تأمین آن‌ها، فعالیت می‌کند و هدف اصلی آن تضمین این است که الماس‌های فروخته شده از درگیری‌های مسلحانه ناشی نشده‌اند.

3- Alluvial deposits

این بخش فعالیت کنند. این امر نیازمند همکاری با دولت لیبیا و شرکت‌های محلی برای اخذ مجوز و آغاز عملیات است. همچنین به دلیل تحریم‌ها و موانع بانکی، ایران می‌تواند از طریق شرکت‌های واسطه در کشورهای ثالث مانند امارات متحده عربی یا ترکیه وارد این حوزه گردد. تجار ایرانی می‌توانند به صورت مستقیم الماس خام یا برش‌خورده را از لیبیا خریداری و به بازار داخلی یا خارجی عرضه کنند. البته این کار نیازمند شناخت کامل بازار، کیفیت الماس و فرآیند گمرکی است.

مواد معدنی استراتژیک: لیبیا به تازگی ذخایر جدیدی از مواد معدنی حیاتی مانند لیتیم، کبالت و عناصر خاکی نادر را شناسایی کرده است که تقاضای زیادی در سطح جهانی برای آن‌ها وجود دارد. این کشف‌ها فرصت‌های جدیدی را به خصوص در بخش‌های مربوط به فناوری‌های پاک و تولید باتری برای سرمایه‌گذاری خارجی ایجاد کرده است.

روغن پالم: این محصول نیز با توجه به نیاز صنایع غذایی ایران، می‌تواند به عنوان یک کالای وارداتی مهم از لیبیا در نظر گرفته شود. نیاز سالانه کشور به روغن پالم حدود ۵۰۰ هزار تن برآورد می‌شود. ایران عمدتاً روغن پالم خود را از کشورهای تولیدکننده اصلی در جنوب شرق آسیا وارد می‌کند. شرکای اصلی واردات روغن پالم به ایران اندونزی است که بزرگترین تولیدکننده روغن پالم در جهان است و بخش عمده واردات ایران از این کشور صورت می‌گیرد. مالزی نیز دومین تولیدکننده بزرگ روغن پالم در جهان و یکی از شرکای مهم تجاری ایران در این زمینه است. علاوه بر این، ایران روغن پالم را از طریق واسطه‌ها و هاب‌های تجاری در منطقه، مانند امارات متحده عربی، نیز وارد می‌کند.

۹.۳. سرمایه‌گذاری و تولید مشترک

سرمایه‌گذاری مشترک، فراتر از تجارت صرف، می‌تواند به ایجاد همکاری‌های بلندمدت و پایدار منجر شود. لیبیا با زمین‌های حاصلخیز، نیروی کار فراوان و منابع طبیعی بکر، بستر مناسبی برای سرمایه‌گذاری‌های ایران می‌تواند باشد. پتانسیل کشاورزی لیبیا برای کشت فراسرزمینی محصولات استراتژیک مناسب است. سرمایه‌گذاری در لیبیا برای تولید محصولات مانند دانه‌های روغنی (سویا، پالم) و غلات، می‌تواند به کاهش وابستگی ایران به واردات و تضمین امنیت غذایی کمک کند. در این زمینه استان‌های بونگ و مارگبی به دلیل داشتن زمین‌های وسیع و مناسب

برای کشت کائوچو و پالم، از مناطق مستعد برای سرمایه‌گذاری هستند.

سرمایه‌گذاری در فرآوری محصولات کشاورزی در خود لیبریا، ارزش افزوده بیشتری ایجاد می‌کند. می‌توان کارخانه‌های فرآوری برای تولید لاستیک، روغن خوراکی یا بیودیزل در لیبریا تأسیس کرد. این کارخانه‌ها می‌توانند علاوه بر تأمین نیاز داخلی، محصولات فرآوری‌شده را نیز صادر کنند.

۱۰. پتانسیل‌های تجارت و سرمایه‌گذاری در لیبریا برای تجار و سرمایه‌گذاران ایرانی

لیبریا، با وجود چالش‌های گذشته، دارای پتانسیل‌های بکر و دست‌نخورده‌ای برای سرمایه‌گذاری و تجارت است که می‌تواند برای سرمایه‌گذاران ایرانی جذاب باشد. این پتانسیل‌ها عمدتاً در بخش‌های کشاورزی، معدن، زیرساخت و خدمات متمرکز هستند. ورود به این بازارها با ریسک‌هایی همراه است، اما در صورت مدیریت صحیح، می‌تواند سودآوری قابل توجهی داشته باشد. در ادامه برخی از زمینه‌های سرمایه‌گذاری همراه با میزانی از سودآوری در سطوح خرد و متوسط تنظیم شده است تا چشم‌اندازی تقریبی برای تجار و سرمایه‌گذاران ایرانی ارائه دهد.

کشاورزی: مزرعه‌داری در مقیاس کوچک تا متوسط در لیبریا برای سرمایه‌گذاران ایرانی، نیازمند بررسی دقیق ابعاد مختلفی از جمله وسعت زمین، نیروی کار، تجهیزات و هزینه‌ها است. این نوع سرمایه‌گذاری، با وجود چالش‌ها، می‌تواند دروازه‌ای برای ورود به بازار کشاورزی این کشور باشد. برآوردهای اولیه در این حوزه نشان می‌دهد که مزرعه‌داری در مقیاس کوچک تا متوسط بین ۱۰۰,۰۰۰ تا ۵۰۰,۰۰۰ دلار برای اجاره یا خرید زمین، تجهیزات اولیه و نیروی کار نیاز دارد. مزرعه‌داری در مقیاس کوچک در لیبریا معمولاً به قطعات زمینی از ۱ تا ۱۰ هکتار اشاره دارد. این مزارع اغلب توسط کشاورزان خرد اداره می‌شوند. مزرعه‌داری در مقیاس متوسط می‌تواند از ۱۰ تا ۵۰ هکتار یا بیشتر گسترش یابد. سرمایه‌گذاران ایرانی می‌توانند با اجاره زمین از دولت یا خرید آن از قبایل محلی به صورت بلندمدت، وارد این بخش شوند. با این حال، قوانین مربوط به مالکیت زمین و اراضی قبیله‌ای پیچیده است. بخش قابل توجهی از زمین‌های کشاورزی لیبریا به صورت قبیله‌ای اداره می‌شود و دسترسی به آن نیازمند مذاکره با رهبران محلی است. دولت نیز در تلاش است تا با وضع قوانین جدید، شفافیت در مالکیت زمین را افزایش دهد.

هزینه نیروی کار در لیبریا نسبتاً پایین است. با این حال، دستمزدها می‌تواند بر اساس منطقه و نوع کار متفاوت باشد. هزینه تجهیزات کشاورزی در لیبریا، به دلیل وارداتی بودن و مالیات، بالاست. سرمایه‌گذاران می‌توانند تجهیزات مورد نیاز را مستقیماً از ایران یا کشورهای دیگر وارد کنند که در این صورت با چالش‌های گمرکی و لجستیکی روبرو خواهند شد. برخی شرکت‌های محلی و بین‌المللی خدمات اجاره تجهیزات را ارائه می‌دهند که می‌تواند هزینه اولیه را برای سرمایه‌گذاران کاهش دهد. بطور کلی مزرعه‌داری در مقیاس کوچک تا متوسط در لیبریا، به دلیل نیاز مبرم به فناوری و تجهیزات، پتانسیل بالایی برای سرمایه‌گذاران ایرانی دارد. با سرمایه‌گذاری در زمین‌هایی به وسعت ۱۰ تا ۵۰ هکتار و استفاده از تجهیزات ساده‌تر و نیروی کار محلی، می‌توان بهره‌وری را به شکل چشمگیری افزایش داد. در این میان، هزینه اولیه برای تجهیزات و نیروی کار، در مقایسه با کشورهای پیشرفته، مقرون به صرفه‌تر است، اما ریسک‌های حقوقی و لجستیکی باید به دقت مدیریت شوند.

صنایع تبدیلی: سرمایه‌گذاری در یک کارخانه فرآوری روغن پالم در مقیاس کوچک تا متوسط در لیبریا، یک فرصت جذاب و سودآور برای سرمایه‌گذاران ایرانی است. این پروژه نه تنها به تأمین نیاز داخلی لیبریا کمک می‌کند، بلکه با صادرات به بازارهای منطقه‌ای، ارزش افزوده بالایی را نیز به همراه دارد. برآوردهای اولیه نشان می‌دهد که تأسیس چنین سازوکاری هزینه‌ای ۵۰۰,۰۰۰ تا ۲,۰۰۰,۰۰۰ دلار برای خرید تجهیزات فرآوری، ساخت‌وساز و راه‌اندازی را نیاز دارد. فرآوری روغن پالم از میوه تازه پالم فرآیندی چندمرحله‌ای است که نیاز به تجهیزات خاصی دارد. یک کارخانه کوچک تا متوسط با ظرفیت تولید ۱ تا ۵ تن روغن خام پالم در ساعت می‌تواند در لیبریا احداث شود. تجهیزات مورد نیاز برای یک کارخانه کوچک تا متوسط معمولاً از کشورهای آسیایی مانند چین و مالزی وارد می‌شود. هزینه تجهیزات، بسته به ظرفیت تولید، بین ۵۰۰,۰۰۰ تا ۱,۵۰۰,۰۰۰ دلار متغیر است.

درآمد یک کارخانه فرآوری روغن پالم از فروش روغن خام و محصولات جانبی (مانند کنجاله برای خوراک دام) حاصل می‌شود. با توجه به تقاضای بالا برای روغن پالم در بازارهای داخلی و منطقه‌ای، سودآوری این پروژه می‌تواند بسیار بالا باشد. حاشیه سود تولید روغن پالم معمولاً بین ۲۰ تا ۵۰ درصد متغیر است که به قیمت جهانی روغن پالم، هزینه میوه پالم و کارایی فرآوری بستگی دارد. با توجه به سودآوری بالا، بازگشت سرمایه برای یک کارخانه

فرآوری روغن پالم می‌تواند بین ۲ تا ۵ سال باشد

معادن: سرمایه‌گذاری در اکتشاف و استخراج معادن کوچک مقیاس طلا و الماس در لیبیا، فرصتی با ریسک بالا و سودآوری بالقوه فراوان برای سرمایه‌گذاران ایرانی است. این بخش، که اغلب توسط شرکت‌های کوچک محلی و بین‌المللی اداره می‌شود، به سرمایه اولیه کمتری نسبت به معادن بزرگ صنعتی نیاز دارد. با این حال، موفقیت در آن به دانش فنی، مدیریت دقیق و رعایت قوانین محلی بستگی دارد. از آنجا که معادن بزرگ توسط شرکت‌های بزرگ بین‌المللی بهره‌برداری می‌شود، فرصت‌هایی در معادن کوچک و پروژه‌های اکتشافی وجود دارد. برای اکتشاف و استخراج معادن کوچک مقیاس (طلا و الماس) ۵۰,۰۰۰ تا ۵۰۰,۰۰۰ دلار برای خرید تجهیزات حفاری و استخراج نیاز است. طلا و الماس عمدتاً از معادن آبرفتی^۱ و رگه‌ای^۲ استخراج می‌شوند. سودآوری در این بخش به کشف ذخایر غنی و کارایی در فرآیند استخراج بستگی دارد. در صورت موفقیت‌آمیز بودن اکتشاف، سودآوری می‌تواند بسیار بالا باشد و حاشیه سود به دلیل قیمت بالای طلا و الماس در بازارهای جهانی، می‌تواند بیش از ۵۰ درصد باشد. بطور کلی سرمایه‌گذاری در معادن کوچک مقیاس طلا و الماس در لیبیا، یک سرمایه‌گذاری پرریسک و در عین حال پربازده است. سرمایه‌گذاران ایرانی می‌توانند با مطالعه دقیق، همکاری با شرکای محلی و استفاده از فناوری‌های نوین، به موفقیت دست یابند. میزان سرمایه اولیه نسبتاً کم این بخش، آن را به گزینه‌ای جذاب برای سرمایه‌گذاران کوچک و متوسط تبدیل کرده است.

زیرساخت‌ها و ساخت‌وساز: پیمانکاری در پروژه‌های ساخت‌وساز کوچک تا متوسط در لیبیا، یک فرصت سرمایه‌گذاری مناسب برای سرمایه‌گذاران ایرانی است. این پروژه‌ها به دلیل نیاز شدید لیبیا به بازسازی زیرساخت‌ها، از تقاضای بالایی برخوردارند و به سرمایه اولیه کمتری نسبت به پروژه‌های بزرگ نیاز دارند. این بخش می‌تواند با سرمایه‌گذاری بین ۲۰۰,۰۰۰ تا ۱,۰۰۰,۰۰۰ دلار برای خرید تجهیزات و ماشین‌آلات، به یک کسب‌وکار سودآور تبدیل شود. نیروی کار در لیبیا ارزان و در دسترس است. حداقل دستمزد روزانه برای کارگران بخش غیررسمی حدود ۳,۵ دلار و برای بخش رسمی ۵,۵ دلار است. استفاده از نیروی کار محلی به صورت گسترده، هزینه‌های پروژه را به شدت کاهش می‌دهد.

1- Placer Mining

2- Vein Mining

تجارت کالا: فعالیت‌های بازرگانی در مقیاس کوچک تا متوسط، یکی از سریع‌ترین و کم‌ریسک‌ترین راه‌ها برای ورود به بازار لیبریا است. با سرمایه‌ای بین ۲۰,۰۰۰ تا ۲۰۰,۰۰۰ دلار، یک تاجر ایرانی می‌تواند واردات و فروش کالاهای مورد نیاز بازار لیبریا را آغاز کند. این فعالیت بر پایه شناخت دقیق نیازهای بازار، مدیریت مؤثر زنجیره تأمین و بازاریابی هدفمند بنا شده است. یک تاجر ایرانی باید کالاهایی را شناسایی کند که علاوه بر تقاضای بالا، مزیت رقابتی نیز داشته باشند. این کالاها شامل:

- مصالح ساختمانی سبک: با توجه به بازسازی کشور، نیاز به مصالحی مانند کاشی، سرامیک، سیمان، لوله‌های پلاستیکی و شیشه بالاست.
 - مواد غذایی: محصولاتی مانند رب گوجه‌فرنگی، خرما، کشمش و انواع کنسروها می‌توانند به دلیل کیفیت و قیمت مناسب، در بازار لیبریا جایگاه پیدا کنند.
 - لوازم خانگی و آشپزخانه: محصولاتی مانند ظروف، اجاق گاز و لوازم برقی کوچک نیز به دلیل قیمت مناسب، بازار خوبی در لیبریا دارند.
- فعالیت‌های بازرگانی شامل چندین مرحله کلیدی است که موفقیت در هر یک از آنها برای کسب‌وکار ضروری است:

- ثبت شرکت و اخذ مجوزها: اولین گام، ثبت یک شرکت تجاری در لیبریا و اخذ مجوزهای لازم برای واردات و فروش است. این فرآیند ممکن است زمان‌بر باشد، اما با همکاری یک شریک یا مشاور محلی، تسهیل می‌شود.
- تأمین مالی و انتقال پول: به دلیل تحریم‌ها، انتقال مستقیم پول به لیبریا دشوار است. برای حل این مشکل، می‌توان از روش‌هایی مانند حواله از طریق صرافی‌ها در کشورهای واسطه استفاده کرد.
- انتخاب تأمین‌کننده در ایران: انتخاب تأمین‌کننده‌ای قابل اعتماد با قیمت و کیفیت مناسب، پایه و اساس یک تجارت موفق است. ارتباط مستقیم با تولیدکنندگان ایرانی می‌تواند قیمت تمام‌شده را کاهش دهد.
- لجستیک و حمل‌ونقل: حمل‌ونقل دریایی از طریق بندرعباس به بندر مونروویا انجام

- می‌شود. برای کاهش هزینه‌ها، می‌توان کالاها را در کانتینر مشترک ارسال کرد.
- ترخیص کالا و پرداخت گمرکی: هزینه‌های گمرکی و عوارض واردات در لیبریا بالاست. برای مدیریت بهتر این هزینه‌ها، باید از قبل با قوانین و تعرفه‌های گمرکی آشنا شد.
- بازاریابی و توزیع: برای فروش کالاها، باید با عمده‌فروشان و توزیع‌کنندگان محلی ارتباط برقرار کرد یا یک سیستم توزیع کوچک راه‌اندازی نمود.

۱۱. موانع تجارت و کسب و کار ایران با کشور لیبریا

موانع اصلی تجارت ایران با لیبریا شامل چالش‌های مالی، لجستیکی و اطلاعاتی است که فراتر از روابط دیپلماتیک محدود دو کشور است. این موانع به صورت موردی عبارتند از:

۱. موانع مالی و بانکی شامل:

- تحریم‌های بین‌المللی: این مهمترین مانع است. تحریم‌ها، انجام هرگونه تراکنش مالی مستقیم بین بانک‌های ایرانی و لیبرایی را تقریباً غیرممکن کرده است. این امر باعث می‌شود که تجار ایرانی برای نقل و انتقال پول به استفاده از شرکت‌های واسطه در کشورهای ثالث مانند امارات متحده عربی یا ترکیه روی بیاورند که این فرآیند را پرهزینه و پرریسک می‌کند.
- نبود روابط کارگزاری بانکی: حتی اگر تحریم‌ها نیز وجود نداشت، نبود روابط کارگزاری میان بانک‌های دو کشور به دلیل حجم ناچیز تجارت، مانعی جدی در مسیر مبادلات مالی بود.

۲. موانع لجستیکی و حمل و نقل

- فاصله جغرافیایی زیاد: فاصله حدود ۷۰۰۰ کیلومتری بین ایران و لیبریا حمل و نقل کالا را بسیار دشوار و گران می‌کند.
- نبود خطوط کشتیرانی مستقیم: هیچ خط کشتیرانی مستقیم بین بنادر ایران و لیبریا وجود ندارد. این امر باعث می‌شود که کالاها چندین بار در مسیرهای طولانی ترانشیپ شوند که این کار زمان و هزینه حمل و نقل را به شدت افزایش می‌دهد.

- زیرساخت‌های بندری ضعیف: بنادر لیبریا به دلیل عدم سرمایه‌گذاری کافی، از نظر تجهیزات و امکانات ضعیف هستند که این امر می‌تواند فرآیند تخلیه و بارگیری را کند و پرهزینه کند.

۳. موانع اطلاعاتی و تجاری

- نبود اطلاعات دقیق بازار: اطلاعات دقیق و به‌روز درباره نیازهای بازار لیبریا، رقبای اصلی، و قوانین وارداتی این کشور به راحتی در دسترس نیست. این کمبود اطلاعات، ریسک ورود به بازار را برای تجار ایرانی افزایش می‌دهد.
- نبود وابستگی دیپلماتیک: لیبریا در ایران سفارتخانه ندارد و روابط دیپلماتیک بین دو کشور در سطح پایینی قرار دارد. این امر پیگیری مشکلات تجاری، اخذ مجوزها و حل اختلافات احتمالی را دشوار می‌کند.
- رقابت شدید با سایر کشورها: کشورهایی مانند چین، ترکیه و هند که به دلیل قیمت‌های رقابتی یا روابط سیاسی قوی در بازار لیبریا حضور دارند، رقبای جدی برای محصولات ایرانی محسوب می‌شوند.
- نوسانات ارزی: نوسانات نرخ ارز و مشکلات تأمین ارز در ایران، برنامه‌ریزی برای صادرات را برای تجار ایرانی بسیار دشوار می‌کند.

۴. ضعف ساختارهای تجاری

- عدم وجود قراردادهای تجاری و تعرفه‌ای: هیچگونه قرارداد تجاری دوجانبه یا تعرفه ترجیحی بین ایران و لیبریا وجود ندارد که بتواند به تسهیل تجارت کمک کند.
 - مقررات پیچیده گمرکی: مقررات گمرکی در لیبریا ممکن است پیچیده و زمان‌بر باشد، که این امر می‌تواند باعث تأخیر در ترخیص کالاها و افزایش هزینه‌ها شود.
- برای غلبه بر چالش‌های اشاره شده فوق نیاز به ایجاد راهکارهای خلاقانه از طریق واسطه‌ها و تقویت روابط دیپلماتیک بین دو کشور است.

۱۲. مناطق مناسب جهت تجارت و سرمایه‌گذاری

با توجه به ظرفیت‌های ایران و نیازهای لیبریا، مناطق زیر برای تجارت و سرمایه‌گذاری ایرانیان مناسب‌تر هستند:

۱. شهرستان مونتسراتو^۱: مونتسراتو، که پایتخت لیبریا، مونروویا، در آن واقع شده، مرکز اقتصادی و تجاری کشور است. به دلیل تمرکز جمعیت، زیرساخت‌ها و خدمات، بهترین مکان برای صادرات کالاهای و خدمات ایرانی است. تقاضا برای مصالح ساختمانی، محصولات پتروشیمی (مانند قیر) و دارو و تجهیزات پزشکی در این منطقه بسیار بالاست. مزیت این شهرستان این است که بندر آزاد مونروویا، بزرگترین بندر کشور، دروازه اصلی برای ورود کالا به لیبریا و کشورهای همسایه است. تجار ایرانی می‌توانند از این بندر به عنوان یک هاب برای صادرات به غرب آفریقا استفاده کنند.

۲. شهرستان نیمبا^۲: نیمبا به دلیل ذخایر معدنی غنی، به ویژه سنگ آهن و طلا، یک منطقه استراتژیک است. این منطقه برای سرمایه‌گذاری در بخش معدن و صادرات ماشین‌آلات و تجهیزات معدنی مناسب است. معادن سنگ آهن و طلا در این شهرستان فعال هستند و نیاز به تکنولوژی و تجهیزات پیشرفته دارند. مزیت این شهرستان این است که با توجه به تجربه و دانش ایران در حوزه معدن، می‌توان در پروژه‌های استخراج و فرآوری سنگ آهن و طلا در این منطقه مشارکت کرد، هرچند که واردات سنگ آهن به ایران صرفه اقتصادی ندارد و این نوع سرمایه‌گذاری بیشتر برای کسب سود در بازارهای جهانی خواهد بود.

۳. شهرستان گرند باسا^۳: گرند باسا به دلیل بندر مهم بوکانان و فعالیت‌های اقتصادی، دومین مرکز مهم پس از مونتسراتو است. این منطقه برای صادرات کائوچو و چوب شناخته شده است. همچنین، بندر بوکانان برای صادرات سنگ آهن و سایر مواد معدنی کاربرد دارد. مزیت این شهرستان این است که تجار ایرانی می‌توانند از این بندر برای واردات کائوچو یا صادرات محصولات به مناطق جنوب شرقی لیبریا استفاده کنند. همچنین، با توجه به برنامه‌های دولت برای ایجاد مناطق ویژه اقتصادی در این منطقه، فرصت‌های سرمایه‌گذاری جدیدی ایجاد خواهد شد.

1- Montserrado County

2- Nimba County

3- Grand Bassa County

فهرست منابع

۱. وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران (۲۰۲۴). روابط دوجانبه ایران و لیبیا. <http://www.mfa.gov.ir>
1. Adebajo, A. (2002). Building Peace in Liberia: Pambazuka Policy Briefing 3. Pambazuka. Retrieved from <https://www.accord.org.za/publication/building-peace-in-liberia/>
2. Central Bank of Liberia. (2024). Annual Report 2023. Retrieved from <https://www.cbl.org.lr/>
3. Central Intelligence Agency. (2024). The World Factbook: Liberia. Retrieved from <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/liberia/>
4. Ciment, J. (2013). Another America: The Story of Liberia and the Former Slaves Who Ruled It. Macmillan. Retrieved from <https://books.google.com/books?id=hY91B6x7XfAC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>
5. Constitution of Liberia. (1986). Retrieved from https://www.constituteproject.org/constitution/Liberia_1986.pdf
6. Council on Foreign Relations. (2023). Iran Sanctions. Retrieved from <https://www.cfr.org/iran-sanctions>
7. Digital Logistics Capacity Assessments. (n.d.). 2.3 Liberia Road Network. Retrieved from <https://lca.logcluster.org/23-liberia-road-network>
8. International Monetary Fund. (2024). World Economic Outlook: Resilient Growth, Persistent Challenges. Retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>
9. International Trade Centre. (2023). Trade Map: Trade statistics for international business development. Retrieved from <https://www.trademap.org>
10. Liberia Institute of Statistics and Geo-Information Services (LISGIS). (2023). 2022 Liberia Population and Housing Census Final Results. Retrieved from <https://www.lisgis.gov.lr/doc/Liberia-2022-PCH-Final-Results-2023-June-3.pdf>
11. Liberian Registry. (n.d.). About Us. Retrieved from <https://www.lisr.com/about-us>
12. Liebenow, J. G. (1969). Liberia: The Evolution of Privilege. Cornell University

- Press. Retrieved from https://books.google.com/books?id=gD3hP3R_m1QC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false
13. Responsible Travel. (2025). Climate in Liberia. Retrieved from <https://www.responsible-travel.com/holiday/23611/liberia-weather>
 14. The Economist Intelligence Unit (EIU). (2024). Country Report: Liberia. Retrieved from <https://country.eiu.com/liberia>
 15. The Liberian Registry. (n.d.). News and Insights. Retrieved from <https://www.lisr.com/news-and-insights>
 16. The Observatory of Economic Complexity (OEC). (2023). Liberia Trade Profile 2022. Retrieved from <https://oec.world/en/profile/country/lbr>
 17. The World Bank. (2018). Liberia Transport Sector Review: Enhancing Transport Connectivity and Access. Retrieved from <https://documents1.worldbank.org/curated/en/193291522851493019/pdf/Liberia-Transport-Sector-Review-Enhancing-Transport-Connectivity-and-Access.pdf>
 18. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2023). Review of Maritime Transport 2023. Retrieved from <https://unctad.org/publication/review-maritime-transport-2023>
 19. United Nations Environment Programme. (2024). Forests of Liberia. Retrieved from <https://www.unep.org/regions/africa/liberia>
 20. World Bank. (2023). World Development Report. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2023>
 21. World Bank. (2024). Liberia Climate Change Knowledge Portal. Retrieved from <https://climateknowledgeportal.worldbank.org/country/liberia>
 22. World Bank Group. (2023). 2023 Private Participation in Infrastructure (PPI) Annual Report. Retrieved from <https://documents1.worldbank.org/curated/en/968131697355153245/pdf/148723-WP-P177891-PUBLIC-09-15-2023-14-17-06-PPI-Annual-Report-2023.pdf>
 23. World Bank Group. (2023). Liberia Economic Update. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/country/liberia/overview>

24. World Economic Forum. (2024). Global Competitiveness Report. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2024/>
25. World Travel Guide. (2023). Liberia Weather and Climate. Retrieved from <https://www.worldtravelguide.net/guides/africa/liberia/weather-climate/>
26. WorldAtlas. (2025). Liberia. Retrieved from <https://www.worldatlas.com/articles/liberia.html>